

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

gyjlet 80K
LABOR OMNIA VINCIT

*I*I*I*
évfolyam
6. szám
1922. évi
augusztus hó
A grafikai
iparágak fej-
lesztését szol-
gáló folyóirat

MAGYAR GRAFIKA

ÁR A
(60)
KOR

Meg-
jelenik
évenként
tiz szám
Szerkeszti
és kiadja
Biro Miklós
Budapest VI,
Aradi-utca 8

ezeknél a cégeknél vásároljunk!

BETŰ ÉS LÉNIA

Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI, Dessewffy-utca 32. Divatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhöz. Sima és mintázott rézléniák. Elvállalja teljes nyomdai berendezések szállítását.

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Budapest VI, Aréna-út 80. szám. Telefonszám József 32-03.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra-utca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.

OFÉ. Olvasztó és Fémértékesítő VI, Vasvári Pál-utca 8. Telefonhívó 94-68. Linotype-, stereotípus, angol ól, antimón. Ólomsalakért cserébe ólmot ad.

F E S T É K

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest IX, Márton-utca 19.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Gebr. Schmidt G. m. b. H. Frankfurt a/M. kő- és könyvnyomdai festékek le- rakata: Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Hans Wunder G. m. b. H. kő- és könyvnyomdai festékgár Berlin-Wilhelmsberg. Vezérképvelet és egyedüli raktár: *Goldstein Adolf Utóda* grafikai szaküzlet Budapest VII, Kazinczy-utca 32. Telefon József 123-95.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Budapest VI, Aréna-út 80. szám. Telefonszám József 32-03.

Kallina Zdenko grafikai szaküzlet Budapest VIII, Mátyás-tér 16. Telefon J. 14-16.

Kast & Ehinger G. m. b. H. nyomda-festékgár magyarországi fióktelepe Budapest IV, Ferenciek-tere 4. Telefon 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart és Newyorkban.

Lorilleux Ch. és Társa a világ leg- régibb és legnagyobb nyomdai festé- ggyára. Iroda Budapest IV, Ferenc József- rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Buda- pest VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12. *Dr. Gustav Wicke* berlin- tempelhofi festékgár magyarországi ve- zérképvelete.

L I T O G R Á F I A

Átnyomópapírok és nedves transzparens- papír és az összes cikkek kaphatók a *Freund-Barát-féle* papirnagykereskedés és grafikai szaküzletben Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Kallina Zdenko grafikai szaküzlet Buda- pest VIII, Mátyás-tér 16. Telefon J. 14-16.

G É P J A V Í T Á S

Nyomdai és könyvkötészeti gépek, min- den rendszerű szedőgépek javítása *Dénes Aladár* okl. gépészmérnök gépműhelyében Budapest V, Váci-út 28. Telefon 180-98.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Buda- pest VI, Aréna-út 80. Telefon J. 32-03. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII, István-út 4. Telefon József 72-39. Gép- javításokat, gépátalakításokat, szerelést és transzmisszióberendezést szakszerűen és gyorsan eszközöl.

Róna és Pusztafi grafikai gépek és szerelvények gyára Budapest III, Bécsi- út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Buda- pest V, Váci-út 48. Tel. 14-69 és 61-90.

H E N G E R A N Y A G

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest IX, Márton-u. 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél.

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ leg- régibb és legnagyobb nyomdai festé- ggyára, hengeranyaggyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV, Ferenc József-rakpart 27. Gyár Budafokon. Tel. 37-58, 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Buda- pest VIII, Rákóczi-tér 2. szám. Telefon- szám József 48-12.

P A P I R N E M Ű G Y Á R

Steyrer-műh.-papírgyár különlegességei: műnyomó, kromó, pauz, pergamentpótló, rajz- és egyébfajta papírosok. Magyarországi vezérképvelete: *Freund-Barát-féle* papirnagykereskedés és grafikai szak- üzlet Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Grósz és Vidor papirnagykereskedés Budapest VII, Kertész-utca 20. Telefon József 126-54.

Haynald papírkereskedelmi rt. a H. H. Ullstein lipczi cég magyarországi kép- viselője Budapest V, Bálvány-utca 15. Telefon 45-33.

Hartmann Vilmos papírkereskedelmi rt. a Leykam-Josefsthali rt., a Pitteni papír- gyár rt., a Heinrichsthali papírgyári rt., a Roeder Gusztáv és fia és a Rózsahegy- celluloze- és papírgyár rt. képviselője Budapest VI, Eötvös-utca 9.

Grosz és Bányász papírarúgyár Buda- pest VI, Aradi-utca 22.

Vértesi Aladár levélboríték- és papir- neműgyár Budapest IV, Fővámter 4. sz. Telefon J. 102-51, J. 102-52, J. 62-49.

K L I S É K

Sokszorosítóipar rt. Budapest VII, Tisza Kálmán-tér 6.

N Y O M Ó G É P

Fuchs Dávid grafikai szaküzlete VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Buda- pest VI, Aréna-út 80. Telefon J. 32-03.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII, István-út 4. Telefonszám József 72-39.

A Böhm & Herber würzburgi gyorssajtó- gyár vezérképveletője. Új és javított nyomógépek állandóan raktáron.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra-utca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Buda- pest VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Buda- pest V, Váci-út 48. Tel. 14-69 és 61-90.

S Z A K Ű Z L E T

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlete VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Goldstein Adolf Utóda grafikai szak- üzlet, Budapest VII, Kazinczy-utca 32. Telefon József 123-95. Raktáron tart festéket, fűződrótot, matricaport s minden egyéb nyomdai anyagot.

Horvát Lajos grafikai szaküzlete Buda- pest VI, Aréna-ut 80. Telefonszám József 32-03. Az ország egyik legnagyobb gra- fikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra-utca 6. Gépek, szerel-vények, anyagok és festékek raktára. Első- rangú képveletek. Teljes nyomdai be- rendezések szállítását is vállalja.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. Tel. J. 48-12. Új, használt és javított kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépekből s egyéb felszerelésekből, anyagokból nagy raktárt tart.

K Ö N Y V K Ö T É S Z E T

Vászon könyvkötészetek, nyomdák és dobozgyárak részére *Freund-Barát-féle* papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

G É P G Y Á R A K

Dresdener Schnellpressenfabrik A.-G. és a *Preusse & Comp. A.-G.* Leipzig. Magyarország és az utóállamok részére képvelet *Freund-Barát-féle* papirnagy- kereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Róna és Pusztafi grafikai gépek, vas- és fémszerelvények gyára, Budapest III, Bécsi-út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Buda- pest V, Váci-út 48. Tel. 14-69 és 61-90.

Magyar Grafika

A grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat
Szerkeszti és kiadja Biró Miklós

Megjelenik június és július hónapok kivételével havonként. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest VI, Aradi-utca 8. Telefon 92-70, 23-45

Előfizetési díj egy évre 560 K. Egyes szám ára 60 K. Hirdetések egyszeri közlésének díja cicerősoronként 40 korona, éves hirdetéseknel 30 korona

A munkaadók és a szakmafejlesztés

essze kiható jelentőségű, nagyfontosságú programunk megvalósítását célzó működésünk közben elengedhetetlenül szükséges, hogy időnként megvizsgáljuk mindazokat a körülményeket, amelyeknek koronkénti változásával munkálkodásunk során számot kell vetnünk. A szakmafejlesztés iránti érdeklődés felébresztése s ennek állandó fokozása nélkül alig tudnánk eredményes munkát végezni s így csak természetes, hogy figyelmünket igen gyakran ennek tüzetes és gondos megvizsgálására kell fordítanunk.

A kéthónapi nyári szünet bő alkalmat adott, hogy efelett elmélkedjünk; különösen félévi számadataink eredménye és néhány adata készített arra, hogy ismét ezzel a tárggyal vezessük be harmadik évfolyamunk második félévét.

Ez a néhány adat olvasóink táborának örvendetes és nagyarányú megnövekedését tárja elénk.

Olvasóink táborának túlnyomó részét a munkások, kisebb részét pedig a munkaadók és műbarátok képezik.

A magyar nyomdásztársadalom munkástagjainak szakmaszeretetről felesleges dicshimnuszokat zengedezni. Ők megteszik kötelességüket annak dacára, hogy a megélhetés kérdése és életösztönük inkább anyagi természetű célok elérésére kényszeríti figyelmüket.

Ezzel szemben sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a munkaadóknak — akiknek létszámát kb. 800-ra becsülhetjük — alig 15, azaz tizenöt százaléka érdeklődik a szakmafejlesztés ügye iránt. Úgy gondoljuk, hogy a szakmafejlesztés iránti érdeklődésnek elsősorban a szakasajtó támogatásában kell megnyilvánulnia, mert a mi állapotaink közepette a szakelőadásokon kívül alig van más

alkalom és mód a szakmafejlesztés iránti érdeklődés kimutatására.

A szakelőadásokat is azok közé az alkalmak közé soroljuk, amelyek iránti komoly érdeklődésből a szakmafejlesztés megbecsülésére következethetünk. Ebben a tekintetben sem dicsekedhetnek munkaadóink. Igen érdekes és nívós olyan felolvasást hallgatnunk végig, amelyet a főnökök társasköre rendezett, tagjainak bántóan csekély részvétele mellett. Mennyire impozánsabb a munkások érdeklődése, azt láthattuk a korrektorkör és más egyesületek által rendezett szakelőadásokon és nyomtatványkiállításainkon.

Végtelenül sajnáljuk, hogy munkaadóinkat oly nehezen lehet a szakmafejlesztés ügyének megnyerni. Ezt már korábban is észleltük, de mindaddig bizakodtunk, hogy — épp úgy mint a munkások körében — az ő körükben is lépésről lépésre sikerül teret hódítanunk, ami azután maga után vonja a munkaadók túlnyomó részének megnyerését a szakmafejlesztés ügyének.

Ebben bizakodtunk akkor is, amikor a szakmafejlesztő egyesület megalakítása mellett kardoskodtunk; reméltük, hogy ezt az akciót fel fogják karolni, s jelentékeny anyagi hozzájárulással fogják az intézmény magasztos céljait előmozdítani. Reméltük ezt annál inkább, mert hiszen erre biztosítást is kaptunk azon urak részéről, akikkel az eszme megvalósításáról tárgyaltunk.

Az év elején lefolytatott intenzív propagandánk lapunknak a munkaadók körében való széleskörű terjesztése érdekében mégis olyan gyenge eredménnyel járt, hogy bizalmunk a szakoktatás érdekében a munkaadókkal való együttműködés síkérében természetszerűleg megrendült.

Most, hogy erősen közeledünk az ősz felé, mely időszak a szakmafejlesztésre egyedül alkal-

mas, ismét megkíséreljük felrázni a magyar nyomdatulajdonosokat abból a közönyből, amelyet a szakoktatás és szakmafejlesztés iránt tanusítanak.

Értsék meg végre, hogy a mai viszonyok között nekik is csak van hasznuk abból, ha a munkás intelligensebb, szakmája ismeretében otthonosabb, munkájánál ügyesebb.

A szakoktatás tehát elsőrangú érdeke a munkaadóknak; a szakoktatást pedig ma úgyszólván kizárólag a szaksajtó kultiválja. Ám tömörüljenek végre a magyar nyomdatulajdonosok a magyar szaksajtó köré, támogassák előfizetésükkel és mellékletekkel, mert ezzel módot adnak a szaklapoknak, hogy létalapjaikat biztosíthassák, megizmosodhassanak és kifejlődhessenek.

Minél tökéletesebben teljesítheti feladatát a szaksajtó, annál nagyobb eredményeket tud felmutatni a munkásképzés terén.

De ezt a munkaadók támogatása nélkül nem lehet elérni. A munkásság ma nem tudja a nagy költséggel készülő szaklapokat olyan árban megfizetni, amilyen a valóságos önköltségi árnak megfelelné. A munkaadóknak kell megkönnyíteni a szaklapok beszerzését a munkásoknak. Nem titkoljuk, hogy a munkaadók részére megállapított díjak az önköltségnél valamivel magasabbak, de ez nem riaszthatja el őket attól, hogy előfizetésükkel a nemes célt előmozdítsák.

Szeretnők remélni, hogy ez alkalommal nagyobb sikerrel fog járni akcióink; szeretnők hinni, hogy a munkaadóelőfizetők száma most már jelentékenyen fogja túlszárnyalni az amatőr- és műbarátelőfizetők számát, mert ma ez utóbbiak száma alig kisebb az előbbieké számánál.

És ha nem így lenne, ahogy reméljük, úgy bejelentjük előre is, hogy nem fogunk kétségbe esni, de még fokozottabban fogjuk folytatni munkaadóink verbuválását, mert a mai szegényletes állapotoknak, amik a szaksajtó támogatása tekintetében fennállanak, egyszer mégis csak véget kell vetni. A magyar nyomdaipart csak akkor leszünk képesek békebeli nivójára emelni, a magyar grafikai szakoktatást csak akkor fogjuk tudni megteremteni, ha az ebben leginkább érdekelt munkaadókat a magyar grafikai szaksajtó körül látjuk tömörülni.

Végül még a főnökök érdekképviseletéhez: a Főnökegyesülethez és a Grafikai Főnökök Társasköréhez is van szavunk.

Ismerjék el kötelességüknek a szaksajtó támogatását és annak fejlesztését. Vegyenek példát a németek hasoncélú egyesületeitől! Serkentsék és buzdítsák tagjaikat a szakirodalom támogatására. Ez is szakmafejlesztés, ennek támogatása pedig — azt hisszük — alapszabályszerű célja mindkét egyesületnek.

Wanko Vilmos

S z á z e s z t e n d ő e l ő t t

Önfeledtségében boldog kor ez a mienk, mely művészi életében egyre hátratekint. Jelene sivár, jövő eszméket termelni képtelen s ezért fáradt közönyéből csak a mult lidércei tudják felrázni. Egy dekadens kultúra arculatára mindig a multnak kritikátlan imádata van írva és sóhajtozásai a józan értelemnek megfogyatkozását jelentik. Egész jelen művészi életünkön ott ül a régiességnek, a stílusok imádatának az a túlzása, mely szinte megbénítja az új művészetakarásoknak vágyait. De egyetlen stíluskornak tisztelete sem annyira általános, mint az úgynevezett biedermeierkoré, azé a száz év előtti polgári kultúráé, amelynek formanyelve halk visszfénye az egykor gazdag és buja klasszicizmusnak. A biedermeierkor, mely immár húsz éves hirdetője az újraéledt régiségszeretetnek: irodalomban, grafikában, divat-

ban és berendezőművészetben szinte szédületes rohamban hódította meg a sziveket, előbb az aszkétákat, a rajongókat, utóbb mindenki közvéleményét. Néhány német regény finom és hangulatos romantikája nyitotta meg a sort. A Jettchen Gebert s a Henriette Jacoby szentimentális története iskolát teremtett. A Bruno Paul berendezőművészete visszavarázsolta a rég elfeledett öblös bútorok, a sokfiókos szekrények, a titkos zugokban bővelkedő secretairek emlékeit. A Vogeler vorpsswedei művésziskola a grafika lírikus vonalvezetésében csendítette meg a régiséget: a kedves gavallérokat, a rokolyákat és a barátságtemplomokat, a rozsmaringos kis kerteket s egyéb édességeket. S e húsz év előtti izlésintonálás után végeszakadatlan áradata jött a biedermeiertörténeteknek, lakásoknak, operettek-

nek és toaletteknek, egy egész rózsaszínű és levendulaillatú hullám permetezett végig az európai érületen és egy kritikátlan hódolás szépnek talált mindent, ami a rég letűnt idők szellemét mester- ségesen visszaszólitotta.

*

A kor kutatóinak, akik bár csak egy futó pillantással ismerték is Ferenc császárnak és a szent szövetség Európájának igazi arcát, a rajon- gáshoz mindig komor kétségeik tapadtak. Ám, akik a német s főleg az osztrák biedermeierkor nyárspolgári, de kedélyes lelkületén keresztül ismerkedtek meg a mult század első négy év- tizedének életformáival, azok egy kicsinyes, vér- szegény, de sokrétű és csiszolt izlésű világ érde- kes mozaikjával ismerkedhettek meg. Most azon- ban felfedi előttünk egy könyv a magyar bieder- meier művészi kultúráját, azt az atmoszférát, amelyet *Lyka Károly*, a könyv szerzője: »A táblabíróvilág művészeté«-nek nevez, mintegy megkülönböztetésül amazoktól, az osztrákoktól s németektől, melyeket ugyancsak egy magyar műtörténeti író, Hevesi Lajos illetett először a »biedermeier« névvel. A táblabíró, ez a jókaias romantikával, derüs életbölcseességgel, de magyar nemesi elfogultságokkal átitatott történelmi típus valóban más, sokban eltérő fajkép a korabeli nem- zetek nyárspolgaraitól, mint ahogy ez az ország konzervatív és nemzeti életfelfogásaival a mult század elején egész más politikai, gazdasági és művészi arculatú volt, mint a szomszédos nem- zetek. Lyka szélesesen, a nagy tudásnak, az ada- tok millióinak csillogó gazdagságával festi meg e kor képét, egy előítéletekkel és klasszikus elfogult- ságokkal, irodalmi és latin műveltséggel átitatott kornak képét kapjuk, melyben a művész árván és alig-alig megértve tengődik nálunk, egyfelől néhány gazdag főúrnak finnyás és szeszélyes han- gulatára bízva, másfelől egy városi kultúrát nél- kültöző s vidéki kúriákba szorult polgárság mor- zsáin tengődve. Szó sincs róla, hogy ezek a napoleoni háboruk után következő évtizedek má- sutt az anyagi jólét tejében-vajában fürösztöttek volna a művészetet. A sokféle pénzügyi leromlás, devalvációk, államcsődök, a lappangó forradal- mak, a politikai elnyomottság mindenütt sokkalta szegényebbé tették a társadalmat, borúsabbá a kedélyeket, semmint a vidám operettkosztümök és regényfejezetek ezt sejteni engedik. De minálunk még ezerszerre nagyobb volt a szegénység, a feje-

delmi kegy ide csak egy kirándulás erejéig mo- solygott, a főnemesség Bécs színes társaséletét gazdagította és a megyei hivatalaiban, vidéki udvar- házaiban, szőlőprésházaiban, diétákon vagy úriszé- ken, vadászaton vagy lakomákon dehog is gon- dolt művészetpártolásra az akkori polgár, a tábla- bíró ...

*

Ha egy szóval lehetne a Lyka pompás jellem- zései nyomán kifejezni e korszak művészi karak- terét, az talán ebben volna legpregnansabban össze- foglalható: az intimitások uralkodnak. Nemcsak a társaséletben, hanem mindenben a kis méret, a bensőséges aprólékosság válik úrrá. Nem hiába a kor legkedvesebb festői műfaja: a portréminiatűr, melyen hónapokig dolgozhat a festő, míg szem- rontó munkával az amuletbe való női fej csipke- gallérjának minden motívumát megfesti. Nem hiába, a magyar plasztikai művészet legszebb hajtá- sait az időben az érmészetben, a kis bronzfelületre szorított plakettformákban hozza létre. Nem

Reklámyomatvány a lipcei vásárról

lőkon ellentállásra akadnak és a nyomandó papírost símán szorítják a tégelyre. Hasonló jó eredményt érhetünk el papírszeletekkel, amelyeket a maszatolódó helyek közelében kell a rámacskára ragasztani. A maszatolódás különösen a számla-úrlapoknak és hasonló nyomtatványoknak üres táblázatmezőin mutatkozik leginkább a hosszanti léniák között. Ilyen nyomtatványoknál lehetőleg kemény borítást kell alkalmazni. Ha a maszatolódás mégis beáll, akkor rámacskát kell húzni az ívfogókra és összegöngyölt papiroscsíkokat avagy megfelelő erős falécecskéket kell ráragasztani.

A festékmaszatolódást — különösen szabadonálló sorok esetében — a hengerfutósínek túlmély állása vagy a hengerek fogyatékos forgóképessége idézheti elő. A hengerek állásának helyességéről próbanyomtatással vagy betümagasságú űrpótlókkal kell meggyőződni; a sínmagasság szabályozása új gépeken nem okoz nehézségeket, ha nem használnak erősen fogyatkozott, vagy megduzzadt hengereket. A hengerek egyenletes forgását a futógörgőknek, illetve a gépnek túlsebes járása akadályozhatja, sőt a görgők dús olajozás folytán könnyen siklásnak erednek. Laza görgők megmozgatására szükséges, hogy a dörzsölés ellentállását hozzuk létre; a futósíneket tehát nem szabad olajozni. A görgők siklását szükség esetén a futósíneknek bőrrel való átvonásával lehet megakadályozni; ha ez a segédeszköz a hengerállás magassága miatt lehetetlen, akkor a hengerek szabályos forgását a formában alkalmazott betümagasságú űrpótlókkal lehet elérni. Ócskább gépeken, amelyek a hengergörgők csupán kampóalakú ujjakon

állanak, a hengerek nyugtalan járásának oka abban van, hogy nem olajozzák elégségesen a hengerversorcsapjait.

A mindig egyforma festékezést a továbbnyomtatás alkalmával hengeres festéktartóval ellátott gépen könnyebben lehet elérni, mint a tányérral bíró gépen. Az előzőnek nagyobb a szétdőrszölődési felülete és bőségebb festékszükséglet esetén nem függ annyira a közvetlen festékleadástól; elegendő, ha a kis festékadogatót olykor-olykor beállítjuk szükség szerint. Kis, könnyűszerkesztésű tégelynyomógépeken elő szokott fordulni, hogy a festékadogató henger kissé egyenlőtlenül működik, leginkább azért, mert csavarja meglazul. A festéktartónak hengere ilyenkor nem mozog elégségesen, a festék ki-kimaradozik, a festékezésben sávok állanak be stb. Ilyenkor főleg a festékadogató hengernek biztos járására kell ügyelni, a festéktartónak hengerét pedig megfelelően olajozni kell csapágyaiban, hogy könnyen mozoghasson. Továbbá azt is figyelemmel kell kísérni, hogy a festékadogató visszajárása oly könnyen és lazán történhessen, hogy az előtolódáskor megmozgatott hengert ne vigye vissza ugyanannyival. Ebből a célból szükséges, hogy a festékadogató könnyedén üljön csapján, ezért ezt a csapot olajozni kell. Hasonló figyelemre kell méltatni a tányérfestékezésnél a tányér festékfeladóhengerét vagy a tányérkoszorú fogazatát. A feladóhenger a tányér felemelkedésekor kell, hogy jól csússzon vissza a csapjái, különben megáll a tányér és azonnal sávnyomás áll be. A csapok siklófelületének vagy a festékfeladónak olajozása által ezt el lehet kerülni.

A l o i s S e n e f e l d e r

enefelder tökéletes munkáját legjobban akkor tudjuk kellőképpen értékelni, ha megállapítjuk, hogy még ma is — tehát kb. 130 esztendővel később — az ő eredeti felfedezése szerint dolgozunk. Sem a szerszámok alapszerkezetében, sem pedig a vegyszerekben e hosszú időn át változás nem történt. Ez más szóval annyit jelent, hogy a könyvnyomtatás feltalálása idejében is már majdnem teljesen tökéletes volt. Ezt pedig hasonló világraszóló találmányokról nem igen lehet megállapítani. Tudjuk jól, hogy a történelem legnagyobb feltalálójának munkái eleinte

kezdetlegesen, nyersekek voltak, inkább az irányt mutatták, amely felé haladva a találmány tökéletesíthető, de olyan, minden irányban kielégítő kész munkához hasonlót, mint amilyent Senefelder végzett, alig találunk. A mai rendszerű kéziprés ugyan nem felel meg annak a hengeres présnek, amelyen Senefelder első munkáit végezte, de bizonyos, hogy *Mitterer tanár* — aki a még ma is használatban levő, felülről dörzsölő prés feltalálója — együtt dolgozott Senefelderrel, mert hiszen kétséget nem szenved, hogy Mitterer csak Senefelder találmányán át juthatott az általa megszerkesztett préshöz,

Amikor Senefelder találmánya foglalkoztatni kezdte a nyilvánosságot, jelentkeztek néhányan, akik az ő elsőbbségét vitatták. Ezek közül *Schmidt* dékán a legkomolyabb. A kutatók kétségtelenül megállapították, hogy Schmidt — aki különben az akkori idők egyik leghíresebb botanikusa volt — már 1785 táján mérges növények szemléltetésére azokat elég ügyesen kőbe véste és e köveket, akárcsak Senefelder, maratási processzusnak vetette alá. Schmidt ellentétben Senefelderrel, sohasem gondolt arra, hogy ezekről a kövekről nyomásokat is végezzen; ő megállott a maratás után és tudományos fejtegetéseit a kövekbe karcolt rajzokkal támasztotta alá. Megállapítást nyert az is, hogy Senefelder, amikor éveken keresztül folytatott kísérleteket, olyan időben ismerte meg Schmidt dékánt, amikor munkájában már erősen közeledett a végső eredményhez. Senefelder különben maga sem tagadja, hogy az ő és Schmidt munkája között van némi hasonlat. *A kőről való kifogástalan nyomás lehetőségének feltalálását azonban joggal vallotta saját eredményének*, amit különben az ellenfele is kénytelen volt a nyilvánosság előtt lefolyt hosszadalmas viták után beismerni. Az első munkák sikerülte után most már a találmány gyakorlati értékesítéséről és terjesztéséről kellett gondoskodni.

Eme törekvésében Senefelder, aki semmiféle kereskedelmi érzékkel nem bírt, ügyes támogatókra talált a már említett *Gleissner* házaspárban. Különösen *Gleissner* né volt az, ki megindította a munkának ezt a részét. És itt mindjárt megállapíthatjuk, hogy ugyancsak ő volt az, aki később sok kellemetlenséget okozott Senefeldernek. A találmány kiaknázásához szükséges volt megtalálni a megfelelő tőkét olyan helyről, ahol e fontos ujdonság horderejét felismerik és készek vállalni azt a kockázatot is, amely minden új találmány-

nyal jár. Gyorsabban, semmint azt Senefelder remélte, megtalálta a maga emberét. *Falter* könyvkereskedő bemutatta neki *André*, Offenbachi zeneműkereskedőt, akinek ott »*Gebrüder André*« cég alatt egy jól berendezett kottanyomóműhelye volt. *André* gyorsan felismerte a találmány nagyszerűségét és társas viszonyba lépett Senefelderrel, aki a már akkor elég jól begyakorolt testvéreire bízván a müncheni nyomdát, *Offenbach*ba ment, hogy ott berendezze az új nyomdát és oktatója legyen a személyzetnek. *André*ék igen nagyrabecsülték Senefeldert; a szerződés, melyet vele kötöttek, az akkori viszonyokhoz mérten anyagilag és erkölcsileg is fényes jövőt biztosított Senefeldernek és ugyancsak az egyik *André* volt az, akinek kíséretében Senefelder Londonba utazott, hogy találmányát Angliában is bevezesse. A kutatók munkáiból nem állapítható meg pontosan, hogy az angliai út miért végződött eredménytelenül, de bizonyos, hogy a tárgyalásokat egyesegyedül *André* vezette, aki Senefeldert szinte hermetikusan tartotta elzárva londoni lakásában, mert tartott tőle, hogy idő előtt árulna el valamit találmánya lényegéből és megfosztja őket annak kiaknázásától. Ebben az eljárásban volt is némi jogosultság, mert a sok tekintetben naiv Senefelder szívesen eldicsekedett mindenki előtt és nem ismerte az embereket úgy, mint a gazdag tapasztalatú *André*. Az angliai útnak különben egy másik célja is volt. Már *Offenbach*ban vetődött fel ugyanis az az ötlet, hogy az új találmányt könnyű szerrel lehet kapcsolatba hozni a kattun- (színes mosókelme) nyomással. Ezen a téren is értékes kilátásokkal kecsegtettek az esetleges eredmények és hogy azoknak komoly alapjuk volt, az későbbben Wienben bizonyosodott be, ahol *Hartl* udvari ügynökben talált Senefelder megfelelő pártfogót.

Braun Vilmos

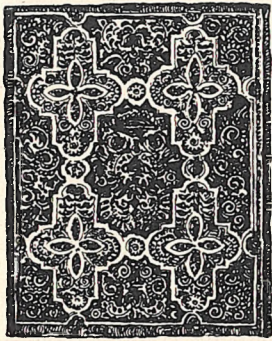
A magyar könyvkötőipar multjából

XIX. század elején Erdélyben és Pesten élénkül fel egy kissé a művészi könyvkötőmesterség. Az erdélyit Kolozsvár ipara képviselte, melynek korábbi évszázadokból fenmaradt tradíciói némi történeti folytonosságot is adnak, a pesti könyvkötőipar tradíciók híján epizód-szerű fejezetbe sűríti a bécsi empire és biedermeier könyvtípusainak néhány provinciális változatát. Az

erdélyinek bizonyos egyéni ízt ad *Guttman János* könyvkötőmester, aki a debreceni pergamentkötések stílusán elindulva, egész magas fokra fejleszti a kézi-aranyozás szerszámtechnikáját és Kolozsvárt még egyszer bekapcsolja művészettörténeti fejlődésünk széles ritmusába. *Guttman* a debreceni kötések nyomán indulva különös szeretettel részesíti előnyben a geometrikus szalagszerkezetű fedélkompozíciókat, melyeknek fordulatközeit finom rajzú ornamentikával

töltögeti ki. A fordulatközök legnagyobbja rendszerint a fedél közepére kerül s egy geometrikus tagolású csillagmotívumot tartalmaz. Mint látjuk, ő is ugyanazt a díszítómódot képviseli, mely akkor már Európaszerte divatozik s amelynek lényege a fedél feltagozásában s a fedélen átkomponált díszítmények elvének elejtésében nyilvánul meg.

Kolozsvári kötés a XIX. század elejéről

A kéziaranyozást üres testű bélyegzőkkel végzi s a formákat utólag élénk színekkel kifesti. Ez az eljárás is dekadens tünet, amennyiben a kézfestésnek ilyen kombinált alkalmazása a tiszta könyvkötőipari szerszámtechnika rovására történik. A szakszerűség festés helyett bőrfelrakást követelt volna, ennek azonban ekkor még sehol sem találjuk nyomát. A tarka festésű kéziaranyozások divatjával különben nemcsak Kolozsvárott találkozunk, hanem ennek és Debrecennek hatása alatt Nagyszombaton és Pozsonyban is.

Ez a könyvstílus azonban csak jelentéktelen részét tette a XIX. század könyvkötőiparának. Szépsége és tradicionális értéke az, ami a megemlítés során az első helyre kvalifikálja. Kivüle sokféle változatát találjuk egykorú német és túlnyomórészt bécsi kötéseknél, elvéve még az édeskes, de ugyanolyan nehézkes bécsi rokokónak is, melynek hazai visszhangját a rózsaszínű bőrből kötött, egyszerű filétával szegélyezett könyvkötések között ismerhetjük fel.

A budai, pozsonyi, kalocsai, váci és komáromi könyvkötőmesterek termeltek ilyeneket, jelentős számban. Az utolsó egységes stílus napjait a pesti kötésekben látjuk magunk előtt elvonulni. A XVIII. század felétől kezdve nyomdánk tevékenysége olyan arányokban fokozódik, hogy a könyvkötőipar nálunk is elveszíti lassankint eredeti függetlenségét és munkautemét kénytelen a nyomdai termelés ütemével összeegyeztetni. Ennek első következménye, hogy művészi területen a legmesszebbmenő takarékosagra kényszerül, a díszítést a minimumra csökkenti és egyedül a könyvháton enged meg magának kissé gazdagabb művészi formalehetőségeket. A fedelet keskeny ornamentális filétával szegi körül és csak a hátát díszíti a bordaközök tagozása szerint három-négyféle térkitöltéssel. A biedermeier-ízlésnek ez a tipikus könyve alig különbözik valamilyen is a bécsiéktől; a bélyegzők nagyrésze azonos, a könyvhátak méretei és arányai is ugyanazok, ami eltérés van közöttük, az néhány könyvkötőműhelyünk speciális bélyegzőin kívül, főképp a rendkívül átlátszó sorkeretű geometrikus beosztásban érvényesül. Kivételes kuriózumok a Jankovich Miklós-féle kötések, melyek abban különböznek a sablonos egykorúaktól, hogy a fedélen nemcsak szegélykeret szerepel, hanem négy kicsiny sarokdísz is, azonkivül pedig a fedél egész tükkrét vaknyomású halpikkelymotívum borítja be. Metszése

sem vörös, hanem füzöld. Nem tudjuk, hogy melyik könyvkötőműhelyből kerültek ki és azt sem, vajjon Jankovich személyesen köttette-e őket. Ez időben minden nagyobb nyomdának, az egyetemi nyomdának, a Landerer és Heckenastnak és a Trattner-nyomdának állandóan foglalkoztatott könyvkötőműhelyei voltak, Trattnernek pedig saját könyvkötészete, nem tudjuk megállapítani, hogy az egyébként egymáshoz egész hasonló kötések honnan származtak.

A XIX. század második felében beáll minálunk is a teljes hanyatlás. Minálunk is. Mert igaz ugyan, hogy a szabadságharcokkal kezdődő politikai mozgalmak súlyosan hátráltatták könyvkötőiparunk továbbfejlődését és tény az is, hogy a Bach-korszak idején provinciává alázott országunkban fizikailag is lehetetlenné vált tradícióink ápolása, azonban ha a közelebbfekvő nyugatra tekintünk, ott is csak ellaposodást látunk intenzív továbbfejlődés helyett. Egységes stílusfejlődés helyébe stílusfrakciók torzszalkodása lépett, az iparos és művész, akik valamikor egy személyben egyesültek és egyesülésük kapcsa a mesterség áhitatos szeretete volt, — kettészakadtak: iparművészre és harcoló munkásra,

Pesti kötések a XIX. század elejéről

akiket a mesterség nemcsak, hogy nem kötött össze többé, hanem éppen ez volt kettőjük között a legdurvább választófal. Az egyre jobban elesedő osztályharcban ezek a választófalak egyre jobban megnöttek és minden kísérlet, mely a szellemi összhang helyreállítására irányult, majdnem teljesen eredménytelen volt. Művészi iparunk öntudatra ébredését az 1896-iki országos kiállítás alkalmával ünnepelhetjük és ez az

ünneplés megérdemelt is volt annyiban, amennyiben beigazolódott, hogy az ipar a művészet ereje nélkül magasabbrendű értékeket produkálni képtelen. Innen kezdve indulnak meg a legkülönfélébb érintkezési kísérletek, tervek, szövetkezések, melyek az iparost s a művészt a mesterség jegyében egymással összekötni igyekeztek, ami ideig-óráig sikerült is. Nemsokára beállott az újabb fordulat, melyet a maga igazi jelentősége szerint csak egy, a mainál nagyobb időtávlat fog tanulsággá szűrni. A klasszicizáló stílustörekvések helyébe az individualizmus szabadsága lépett. Mint-hogy azonban a teljes szabadság és az anarchia egyértelmű fogalmak, az individualizmus korlátjaiként a célszerűség és az anyagszerűség vették át a művészeti pólus szerepét, mely felé a törekvések delejtűi irányultak. Tíz év alatt a delejtű folytonos ingadozásából kiderült, hogy ez a pólus régóta lakott kontinens, hogy a célszerűség és az anyagszerűség mindenkor természetes feltételei voltak a művészi iparnak, hogy a mult emlékei között végtelen sokaságát találjuk olyan ipari termékeknek, amelyek célszerűbbek és anyagszerűbbek voltak, mint az új stílus bármely alkotása. Mi sem természetesebb, mint hogy az ízlés egy csapással a mult irányába fordult, ugyanoda, ahonnan nem is oly régen, borzadva menekült az új stílus ígértföldje felé. Ebbe a romantikus régieskedésbe rúgott bele a világháború fergetege és kavarta fel a művészet egész talaját úgy, hogy a ma jelentkező tünetek csak messzire előreküldött előőrsei egy előttünk még homályos stílusképeknek.

A könyvkötőipar művészete alig reagált ezekre a forradalmakra. Minthogy az az anyag, mellyel dolgozik, mítsem változott ezen idő alatt, legfőképp külsőségekben tükrözte vissza a körülötte váltakozó divatokat. Természetes tehát, hogy a gépmunkák hallatlan túlsúlyra emelkedtek a kézimunkákkal szemben, a gép formanyelve és teljesítőképessége mozgékonyabb volt, mint azok a kézműipari szerszámtechnikák, melyeket fejlődésük tradicionális ereje egy határozott, egyenletes ütemben vitt előre. A kézműipar érthetően háttérbe szorult, nem azért, mintha akkor sokkal alacsonyabak lettek volna a könyvművészettel szemben táplált kvalitási igények, mint a két év előtti konjunktúra idején, hanem mert az egymást nyakra-főre követő stílusváltozatoknak nem volt a könyvkötőiparban szerszámtechnikai dialektikájuk. A szecesszió volt az egyetlen, mely viharos lázával ráfeküdt az egész művészi iparra és leginkább érintette a könyvkötészetet.

A néhány év óta tapasztalható könyvkötőművészeti élénkség, mely főleg az »amatörkötések« termelésében váltódik ki, gazdasági nyomorúságunknak halálos öncsalása. Könyvművészeti szempontból értéktelen készítmények ezek, a kézműipari munka brutális jelmezében hivalkodó merkantiltermékek. Az igazi kézműipari könyvművészet a XIX. század közepén hajtotta le fejét — ki tudja, mennyi ideig tartó — téli álomra és hogy majd egykor milyen alakban fog újra éledni, azt ma még sejtenuünk sem lehet. Magát az ipart a gyári termelés mechanizmusa fogja folytatni addig, amíg az igazi művészet téli álma véget ér. *Jaschik Álmos*

A linometszet alkalmazása szakmánkban

Mesterszedőinknek jól bevált segédeszköze kisebb-nagyobb munkáik díszítésénél a linoleumlemez. Az első kísérletek után (ha jól emlékszem, nálunk 1904–5-ben) sok barátja akadt ennek a könnyen megmunkálható anyagnak, nemcsak a könyvnyomtatóműhelyekben, hanem művészkörökben is. Míg a nyomdászok félreismerve az anyagot, haszontalan pepecselésre használták, addig a művészek grafikai elgondolásának kedvenc kifejezőeszköze lett.

Volt alkalmam látni vékonyvonalas negatívrajzú linotónusokat egyes kollégáim gyűjteményében, mely tónusoknak precíz megmunkálása az illetők nagy türelmének fényes bizonyítéka, de nem linometszet, hanem feltűnően emlékeztetnek a Mäser-metszetekre. Ezen akkor nem ütközött meg senki, mert a Mäser-lemezeket közvetlenül a linoleum váltotta fel és természetesnek találták — bár más szerszámmal — ugyanazt a karaktert adni metszetüknek.

Az ily precizitással készült metszetek nyomásánál ismét tévedtek abban, hogy szigorúan vették az *alaplemez* szót és a megszokott módon, Kugler-színekkel nyomták, néha oly halványan, hogy a papiros színétől alig különbözött. A nagy munka nem érvényesült és mégis szép volt — a nyomdászszemeknek.

Az iparművészeti iskola grafikai osztályán egy-két kollégánk is elsajátította a linometszés technikáját. Megtanulták, hogy a *linometszet rajza tömör, nagyfoltú legyen* és ne csak alaplemezként szerepeljen, hanem *önálló* — az adott munka jellegének megfelelő — *díszítő darab* (monogramm, szignet stb.) *legyen*, mely elbírja, sőt kívánja a holt színek helyett az *intenzív színezést*.

A nyomdászatban bő tere van a linolemez alkalmazásának. Könnyen megmunkálható anyag lévén, még a kezdő is gyors siker reményében kísérletezhet vele.

Ha szedésünk egy, esetleg több sorát óhajtjuk linoalappal kiemelni, vagy abban egy pontosan

meghatározott helyre valamilyen kis díszítő-mütyürcét alkalmazni, akkor a ráába rendes úton bezárt szedést síma papírra lehuzzuk, amelyet nyomott oldalával a (20 milliméter magas deszkára enyvvel felragasztott) linóra helyezünk, ezután lehúzóprésben erős nyomással átnyomatot készítünk, melynek megtörténte után már előzőleg a linóra leragasztott széleket óvatosan, egymás után felszakítjuk, miközben megfigyeljük, vajjon mindenütt tisztán látszik-e az »Umdruck«. Előfordul azonban, hogy az átnyomatunk épp ott nem látszik, ahol a legfontosabb rész van, de mert leragasztott nyomatunk nem mozdult el, tehát könnyen segíthetünk ezen egy hajtogatósonttal, mellyel levonatunk hátsó oldalát a kellő helyen néhányszor végigsimítjuk. Lehúzóprés hiányában ugyanilyen módon készíthetjük el az egész átnyomatot. Másolóprés is alkalmas e célra.

Az így előkészített linóra, ha egyszerűbb dologról van szó, rárajzoljuk a díszet, szalagot, iniciálét és a többit.

Komplikáltabb munkánál szedésünket flórposta papirosra húzzuk le, amelyen pontosan elkészítjük rajzunkat és azt indigópapiros segélyével visszük át a linóra.

Markánsabb ecsetrajzot, vagy ha több azonos rajzú metszet szükséges, leghelyesebb pauszpapíron a litografusok által használt »Lemercier« francia tussal elkészíteni, melyről 3—4 tisztán látható átnyomatot kapunk.

Gyengeszemű kollégáim helyesen teszik, ha rajzuk átpauzálása előtt a lino vörösesbarna színét fehér vízfestékekkel vékonyan bevonják.

Finomabb metszetekhez hegyesszögű V vésőt, nagyfoltú betűkhöz és reklámrajzokhoz a derékszögű ∇ , vagy az U-alakú vésőt használjuk, a futókeretekhez, a dekoratív vonalakhoz, kisebb belső körívekhez és a kitisztításhoz íveltélű \smile véső alkalmas.

Nagy plakátmetszeteket legcélszerűbb asztalra leszőgelt linóba vágni. Ezáltal minden oldalról könnyen hozzáférhetővé lesz, a balkéz pedig felszabadul a fásasztó tartástól és metszéseközben a jobbkez esetleges kisiklásait visszatartja. Apróbb metszeteknél a balkezünkkel forgatjuk lemezünket a vágásirány felé.

Kezdőknek igen ajánlatos az 1-15. példák után kezűgyesítő gyakorlatot végezni azért, hogy mielőbb megszokják a különböző vésők sajátosságait.

1. példa hegyesszögű vésővel, egymás mellé vágott vonalakkal készült. Már itt tanulja meg a kezdő azt, ha gyors munkát akar végezni, felesleges időpazarlás előbb pontosan felrajzolni a vonalak közti távolságot, mert végeredményben bárhogy vigyáz is metszés közben, mégsem éri el az óhajtott eredményt, aminek oka az anyag rugalmasságában lelhető fel.

2. példa az előbbtitől annyiban különbözik, hogy itt-ott sötétebb foltokat hagytunk benne. A példa már valamivel érdekesebb az elsónél, annak monotonosságát e példánál javítva látjuk. Jól felhasználható e minta futókeretnek, beléspapírnak, könyvborítéknak stb.

3. példán tisztán látható a hegyesszögű véső nyoma. Ezt a mintát úgy készítjük, hogy ceruzával meghúzott két vonal között vésőnk *fokozott erővel* beleszúrjuk a linóba mindaddig, míg annak éle a felső vonalat eléri, ekkor kissé fel-emeljük vésőnk hegyét, minek következtében a bevágott rész kipattan. Ezt folytatjuk lehetőleg egyforma távolságra egymástól.

4. példa metszésének módszere egyezik a 3. példáéval, csak a közbenső fordított részt kihagyjuk. Majd megfordítva lemezünket, ugyanoly módon a kihagyott részt is beledolgozzuk. Két vésőnyomás e minta vastagabb részén már más képet ad, mint a példa mutatja.

5. példa már pozitív képet mutat, míg a 6. és 7. példán gyenge hajlással ismerkedünk meg, melyeket tanácsos minden kezdőnek gyakorolni olyképen, hogy *egy erőteljes vágással* emelje ki a felesleges részt.

8. példa a hegyesszögű vésőről eddig elmondottaknak összeredménye.

9. példán a kis ívelt \smile vésővel ismerkedünk meg. A 10., 11. és 12. példához szélesebb vésőt vettünk.

13. példán hegyesszögű V, U-alakú és íveltélű \smile vésőt használtunk. Érdekes a 14. példa is, melyen közvetlen szemlélhető a kétféle véső nyoma.

15. példán pozitív és negatív metszet látható, fokozottan kisebbedő rózsacakkal, mely természetesen a vésők változtatásának eredménye.

Az eddig bemutatott példákkal a kezdőknek vélek útmutatással szolgálni. Megjegyzem, hogy e példáknál a pontozott léniával benyomott segédvonalakon kívül semmiféle előrajzolás nem szükséges, sőt hátrányos, mert a kéz biztosságát veszítve, tapogatódzóvá lesz.

A fenti gyakorlatok után bátran áttérhetünk a komolyabb munkálkodásra.

Cikkem elején leírt valamelyik módon átviszünk rajzunkat a linoleumlemezre, hegyesszögű vésővel a kontúrokat kivágjuk (16. példa), majd aszerint, hogy negatív (17. példa) vagy pozitív (18. példa) képet óhajtunk metszetünknek adni, a felesleges részt eltávolítjuk.

Első kísérletül bizonyára valamelyik vignettával díszített szedésünket alapnyomással óhajtjuk ellátni. Hogy mily eredmények érhetők el ezzel az egyszerű manipulációval, láthatjuk a 19. és 21. példákon.

A 20. példán már nagyobb szerep jut a linónak, mint a szedésnek, a keret pedig a fent bemutatott kézügyesítőgyakorlatok egyikének alkalmazása.

A második mellékletoldal kilenc példáján (22–30) különböző formakifejezéseket mutatok be, amelyek mindegyike a linoleumlemez metszés technikájának felel meg. Bővebb ismertetés itt felesleges, valamennyi példa megmagyarázza önmagát, kivéve a 26. példát, mely egy kis ravaszsággal készült. A linoleumlemez — úgy mint a többi — kimetszük és az éles rajzot durva csiszolópapír és farszelő segélyével — a mi nyelvünkön szólva — letírozunk. Ezután a lemezt bevonjuk denaturált szeszben oldott sellakkal és reszelt linoport szórunk rá. E példát azon célból mutatom be, ha kollégáink itt-ott találkoznak hasonlóval, tudják annak előállítás módját.

31. és 32. példákon egyszerű előzőek- vagy csomagolópapírt láthatunk. Magasabb rajztudás hasonló dolgokhoz nem kell. Csúpan kevés ritmusérzék és kis kézügyesség.

33. példa már nehezebb feladat, azonban kellő ambícióval és erős akarattal ez is elsajátítható. Egyébként az előbbi két példánk változata. Abban az esetben, ha nem vettem volna ki a tartalomból részleteket a boríték illusztrálásához, hanem a 31. vagy 32. példáink bármelyikét használom fel, hatásában ugyanazt érem el. E példa szedésmegoldását értékessé teszi a címet körülfogó keret, mely három cicerós blokkbetű verzál C és I betűiből van szedve, ezek mellé díszül text zárójeleket és léniákat alkalmaztam.

34. példánk dekoratív olvasójel az előbbi példák alapján, de pozitív megoldásban.

Hogy Csehszlovákiában, Romániában és Jugoszláviában élő kollégáink is megtalálják lapunkban

a tanulmányaikhoz szükséges anyagot, a Magyar Grafika szerkesztő-kiadója az újabb áldozattól vissza nem riadva, egy nobiles gesztussal felemelte a mellékletoldalok számát is a duplájára (hogy ez mit jelent, csak az tudja, aki maga is kalkulál). Így alkalmunk van idegennyelvű szedéspéldákat, illetve — e számban — linometszettel kombinált szedéspéldákat hozni.

35. példa egy-, míg a 36. példa kétnyelvű cégkártya. Szedőink között számosan vannak, kik ily egyszerű rajzokat készíteni és lino-ba kivágni tudtak és tudnak ma is. E két példa útbaigazításul szolgáljon arra, hogy a *szedés után* induljon a rajz és nem fordítva. A rajzot minden fásztó munka nélkül változtathatjuk, míg az előre elkészített rajz után a szedés megoldása időtpazarló munka.

37. példa súlyos feladatnak látszott, mert az adott kis klisével, melyen a Zwack szó ugyanazon hajlással és írástípusból van, mint példánkon, (de felenagyságban) és egy védjeggyel — ez volt a kívánság — három nyelven megoldani, kemény dió. Ami szinte megoldhatatlan szedésben, az játék volt lino-ban és talán — sikerült is.

38. példa kétnyelvű levélfej, 39. példa szappan-doboztető, míg a 40. ennek zárószalagja.

41. példa egy horvát műkereskedés saroklevélfeje, melyen a dekoráció egy apró lino-szignet.

42. példa egy szerb harang- és fémöntőde levelezőlapja.

43. példa egyszerű megoldású számológépdula.

A 44. és 45. példák kereskedelmi reklámlapok; míg a 46. példa mozireklám. Ez utóbbi példákhoz hasonló markáns, nagyfoltú rajzokat kell alkalmazni falragaszok metszésénél is.

46. példának felemlitem még a Freund-Barát Steyrrermühl-hirdetését és 48. példának pedig e számunk borítólapját.

Mielőtt befejezném a linometszés ismertetését, vissza kell térnem a 34., 35. és 36. példákra. E példák ellentmondanak az itt leírtaknak. Vékony vonalaikkal, tühegyes cikk-cakk végeikkel mintegy megcáfolják azt, amit legfontosabbnak kell tekintenünk a linometszésnél: a nagy foltokat, markáns vonalakat. Épp ezért — kísérletképpen — hozom e példákat. Hogy mi lesz belőlük 2000 példány nyomása után, erre magam is kíváncsi vagyok. Kollégáimnak meg igen jó tanulmány, — nem a saját kárukon — hogy milyen az a minimális vékonyság, melyet a lino kibír és

ily nagy példányszámban. Megjegyzem, hogy az összes linolemezeket denaturált szeszben oldott sellakkal vontam be, mely — tapasztalat szerint — keményebbé teszi a lemez felületét.

Kereskedelmi nyomtatványok hatásának kiemelésére alkalmas linometszés elsajátításához nem sok gyakorlat kell. Ügyszólván már az első metszet sikerül, hacsak nem valami »nagy fába

vágjuk vésőnket«. Egyszerű szalagdíszek sorok alá, stilizált virágok, monogramok, iniciálék, önálló reklámsorok, sziluetszerű foltok stb. az, amit a mi rajzkészségünk elbír. Jól megoldva, ezekkel is oly hatást érhetünk el, mely közel jár a művészethez.

A művészi linometszetek ismertetését karácsonyi számunkban hozzuk. *Kun Mihály*

Miért nem készülnek ma újabb stílusú írások?

szakkörökben gyakorta halljuk, hogy manapság sem egyedüli hazai betüöntödénk, sem a németországi betüöntödék nem vetnek piacra újabb vágású betűket. Hasonló a megállapítása elég széles látókörrrel bíró szaklapunknak, a Magyar Grafikának, amikor írja, hogy: »figyelemmel kísérve a német betüöntödék új termékeit, általában azt tapasztaljuk, hogy az utóbbi időben inkább új díszek kerülnek piacra, újfajta betű ritkaságszámba megy, ha egyes betüöntödék mégis új betűt hoznak, úgy az legtöbbször valamely régebbi betűcsaládnak kiegészítőjeként számít«.

Mi lehet ennek az oka?

Nem nagyozok, ha azt mondom, hogy nem kisebb ok kényszeríti a betüöntőipart erre a passzívításra, mint a vasipar bármely nagyobb üzemét valamely új típusú gép előállítására, melynek sikere előre nem biztosítható.

Azt hiszem, nem lesz haszontalan dolog, ha megismerkedünk az új betűk előállításának kényes folyamatával, amivel mintegy magyarázattal szeretnék szolgálni a fenti kérdésre. A betüöntödékben jelenleg alkalmazott legmodernebb és legolcsóbb eljárás folyamattal fogok foglalkozni.

Új stílusú betűk alkotásához, mint egyéb más művekhez, melyek szépérzékeinkre hatással vannak, csakis hozzáértő, tehát szakavatott, abszolút esztétikai érzékű művész készülhet. Betűk tervezésére legtöbb esetben a betüöntödék megbízást adnak ismertebb grafikus művészeknek. A művésznek természetesen az intézetek kívánságainak, nevezetesen a szedélehetőségeknek megfelelő betűt kell tervezni, mert ellenkező esetben a rutinírozott szakértőkből álló bíráló elvetik művét s munkája kárba vészett. A tervezetet követi a befejezett alkotás, melynek teljesen befejezettnek kell lenni, mint azt a művész kivitelben látni akarja; ez képezi a betű alapját. A nagyobb terjedelemben megrajzolt írást fénykép útján, fokozatok szerint kisebbítik. E fényképekből tűnik ki, hogy a betű kisebb típusokra átvihető-e vagy sem, továbbá ezeken a fényképeken igen gyakran ismert optikai csalódások mutatkoznak, amiáltal a legtöbb esetben az egész alkotás átdolgozása válik szükségessé, természetesen az adott normák szerint. Az átdolgozott, javított betűtervezet a vésnök

kezébe kerül, aki minden egyes betűt rézlemezre viszi át, kontúrjait megrajzolja, majd vésőjével a rézbe mélyíti. Az így elkészült betűminta (sablon) a fúró- vagy mélyítőgép pantográfútja alá kerül. A fúrógép egy motorikus erővel állandóan gyors mozgásban tartott, ide-oda igazítható fúrószerkezetből áll, mely alatt egy acélrudakból alkotott kicsinyítő (pantográf) szerkezettel összekapcsolt, síneken előre, hátra, jobbra és balra járó szorító (satu) van elhelyezve. A satuba egy meghatározott nagyságúra kikészített fémdarabot (jelenleg inkább vasat) fog be a fúrással foglalkozó vésnök, az egyik betű sablonját pedig a kicsinyítő szerkezet tüje alá, egy előre kiszámított helyre leerősíti; a kicsinyítő rúdja egy bizonyos nagyságú betűnegatívum (anyaminta) fúrásához matematikai pontossággal beállítja: a tüt a betű legtávolabb eső kontúrjai közé helyezi; a mozgásbahozott sokszögű ékalakú hegyben végződő fúrót pedig bemélyíti a szorítóba fogott fémbe, majd az irányító tüvel kezében halad a rézsablonon már előre kijelölt úton. A mélyítés fokozatosan történik mindaddig, míg az átlagos 2—3 mm mélységet el nem éri. Az így elkészült negatívumról megfelelő kellősítés után már próbaöntés készíthető.

Ha valamelyik negatívum nem sikerült volna — ami gyakran előforduló eset —, úgy az egész mélyítési műveletet meg kell ismételni. Ha már most a munka annyira haladt, hogy egy-egy írás (kb. 260 anyaminta) kifogástalan próbaöntése megvan, próbanyomat készül, melyet az illetékes tényezők az eredetivel összehasonlítva, alapos bírálat tárgyává tesznek. Ha az egyes betűkön javítani valót találnak, azokról új sablont készítenek, ugyancsak újabb anyamintát fúrnak. Egy sablonsorozattal legtöbb esetben 3—4 fokozat készíthető el, mert a fokozatos kisebbítéseknel már többé-kevésbé mutatkoznak az előbbieken említett optikai zavarok és más egyebek. Ilyenkor az írásszakértők a művész bevonásával éles bírálat alá veszik ezek próbanyomatát és a szükséges javításokat végzik, melyek rendszerint a betűk szélességére, kövérségére, esetleg kontúrmozgásaira és egyéb csekélyiségekre terjednek. E látszólag csekély javítások gyakran az addig elkészített teljes sablonsorozatok újjáalkotását teszik szükségessé, míg végre a további három kisebb fokozat elkészíthető.

Egy-egy ilyen sorozat természetesen nem készül el

oly hamar, mint azt itt papirosra vetettem; a valóságban e készítési folyamat nagyon hosszadalmas. Érthető is, ha elképzeljük, mily lassan törtet előre a fűrő abban a fémben, mennyi figyelmet igényel a vésnöknek a pantográfú irányítása, hogy az még nagyító alatt se legyen kifogásolható, mert ellenkező esetben nem használható.

Egy írás a hozzátartozó idegennyelvű ékezetekkel 260 darab, egy szerény készlet (antikva, kurzív, félkövér és kövér típusok) 15 fokozattal összesen 15.600 darab anyamintából áll. Nincs intézet, mely ily nagyszámú negatívumokat képes volna előállítani, mondjuk

egy esztendő leforgása alatt. Ez idő alatt azonban még a használhatatlanná vált negatívumok pótlásáról is kell gondoskodni, ami által teljesen lehetetlenné válik egy esztendő alatt egy új írás készítése.

Mindezek ismertetéséből könnyen megérthetjük, miért tartózkodnak a betűöntődék újabb írások készítésétől, mennyi anyagi és erkölcsi áldozatok árán születik meg egy-egy új írás, amellet csaknem sors-húzás, ami érthető is, mert hiszen ki tudja azt a mai stíluskaozban előre megjósolni, hogy a készülő új termék meg fog-e felelni a jelenkor kényes ízlésű nyomdászainak. *Thalwieser Antal*

Jó tanácsok kezdő gépszedőknek

sak az lehet jó gépszedő, aki jó kéziszedő, de tapasztalás szerint nem minden jó kéziszedőből lesz egyúttal jó gépszedő is. Ismerünk gépszedőket, akik kéziszedéssel egész hasábokat szedtek hiba nélkül, ellenben gépszedésüknek legalább a felét kellett újra szedni a korrektúra végzésénél. Ennek több oka van, és pedig az alább felsorolt feltételeknek részben vagy egészben való hiánya. Az, aki gépszedőnek készül, legyen előre tisztában azzal, hogy csak szorgalommal és kitartással érheti el idővel azt a gyakorlatot, ami a gép mesterévé teszi.

Uralnia, tetszése szerint kormányoznia és vezetnie kell a gépet és nem szabad visszariadnia, ha a gép szélsősékesedik. Elegendő hibátlan szedést kell szállítania, anélkül, hogy ez különösképen kifárasztaná, vagy hogy az állandóan megerőltető munka egészségének ártana. Aki a gépet uralni akarja, annak előbb meg kell ismerkednie vele. Meg kell ismernie nemcsak összetételében, hanem annak gyengéit és hibáit is. A szedőgépet is jól kell kezelni, ápolni, hogy az a döntő pillanatban fel ne mondja a szolgálatot. Csak megbízható gépen lehet jó munkát végezni. A gép jókabantartásának teendőit a tapasztalat mutatja meg. Sajnos azonban, a tapasztalás drága iskola. Ezért igyekezzünk a mások tapasztalatain is okulni és ennek a kedvéért elmondok néhányat a magam tapasztalataiból.

Hogy jó eredményt érj el, szedj eleintén lassan! A gépszedés tanulásánál igazán beválik a régi magyar szállóige: »lassan jársz, tovább érsz«. Máskülönb könnyen úgy jársz, mint az a szegény fuvaros, aki hogy öregeste előtt érje még el a falut, ütötte-verte lovát, amely eszeveszetten húzta maga után a rossz, göröngyös úton a szekeret, míg végre eltört a kocsi kereke és ott maradt éjszakára a félúton. Így jár az is, aki a szedőgépen mód nélkül siet. *Ne gyorsaságra, hanem biztonságára törekedj először.* Így van ez a kéziszedésnél is: azt vélnéd, hogy az a fiatal kolléga, akinek olyan gyorsan jár a keze, valóságos »reiszer«, míg idősebb szomszédja mintha nem is dolgozna. De ha jobban megfigyeljük, látjuk, hogy éppen az ellenkezője igaz. Az előbbi »verklizik« és sokkal kevesebbet szed, mint társa, aki meggondoltan, biztos kézzel fogja

meg a betűt, úgy hogy nem kell a levegőben forgatnia és megegyeszerannyit szed. De még ha egyforma mennyiséget szednének is, melyik fáradna ki jobban a munkában? Így van ez a szedőgépen való munkánál is.

Mindenekelőtt arra ügyelj, hogy fölösleges mozdulatokat ne tégy. Ne üss sietségedben hamis billentyűre, ne nyúlj a billentyűk mellé, különben a felfordított matricákat ki kell vened a gyűjtőből, ami időpazarlás. A billentyűnek gyenge érintésre való működése és a

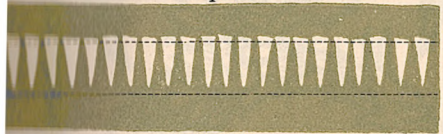
Reklámyomtatvány a lípcei vásárról

1. példa

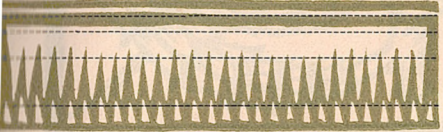
2. példa

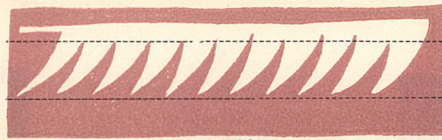
3. példa

4. példa

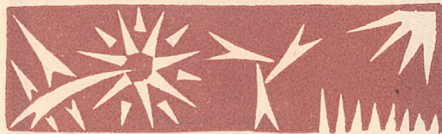
5. példa

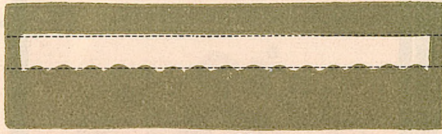
6. példa

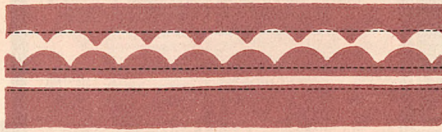
7. példa

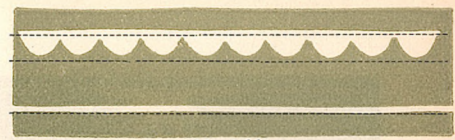
8. példa

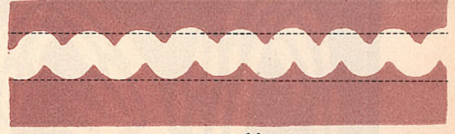
9. példa

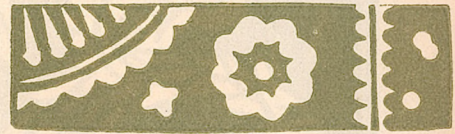
10. példa

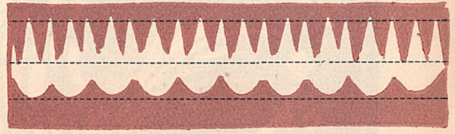
11. példa

12. példa

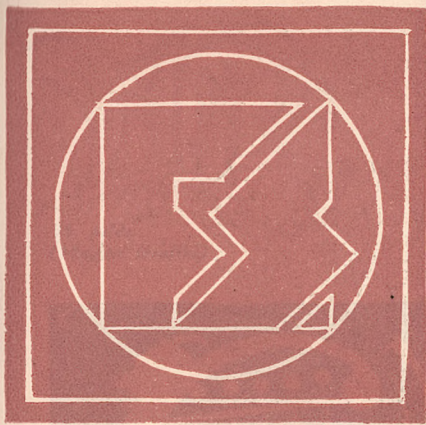
13. példa

14. példa

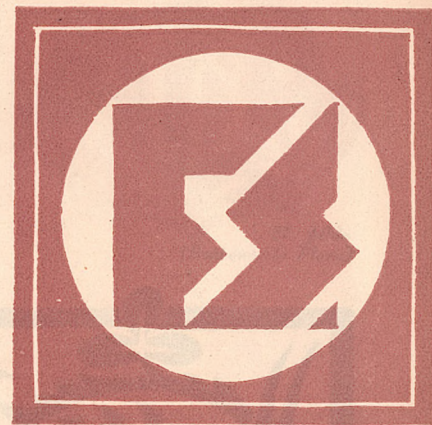
15. példa

16. példa

17. példa

18. példa

19. példa

20. példa

21. példa

22. példa

23. példa
(Nemzeti Szalon)

24. példa

25. példa
(Magyar Grafika)

26. példa

27. példa
(Bonbonnerie Floris)

28. példa

29. példa
(Kazinczy Kölcson Könyvtár)

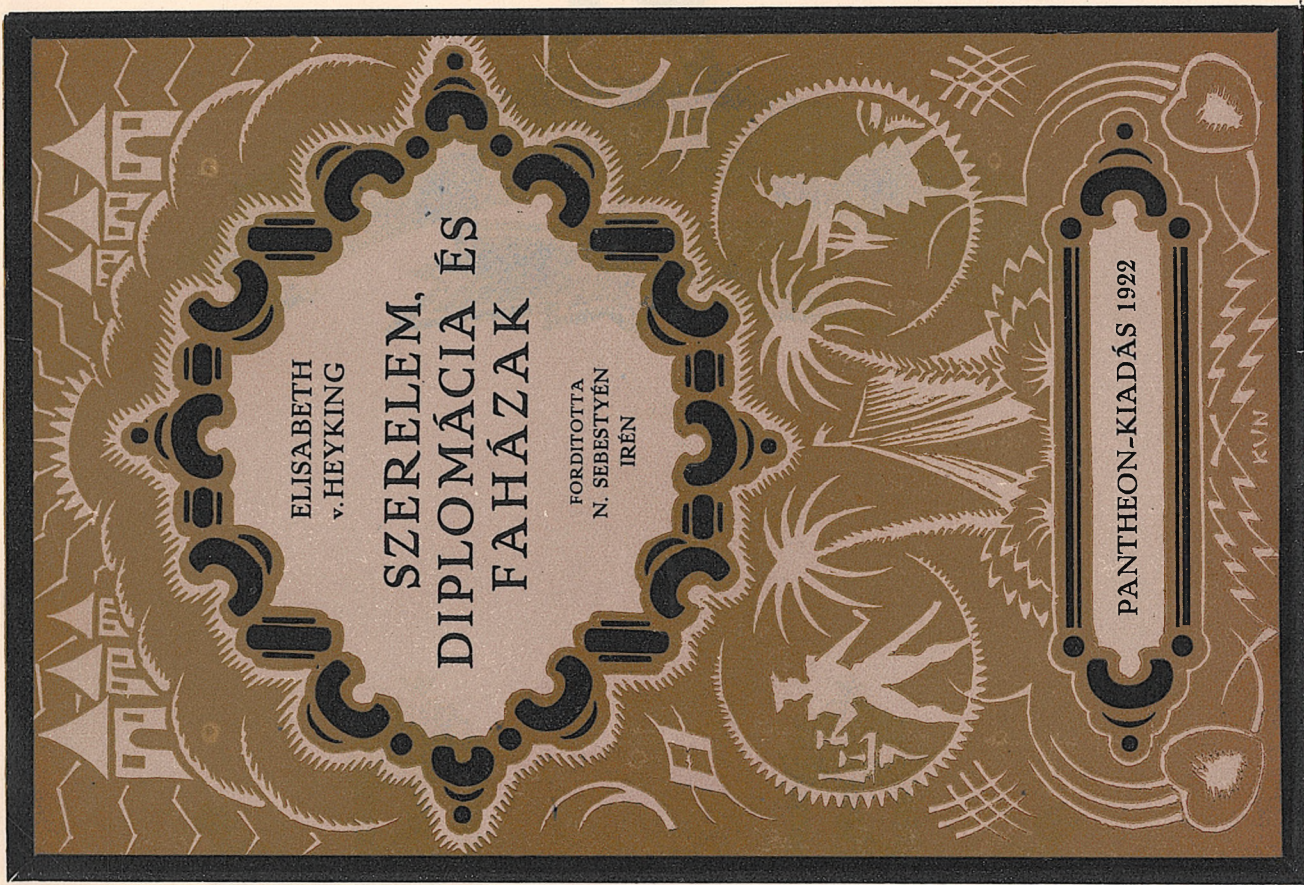
30. példa

31. példa

32. példa

33. példa

34. példa

35. *příklad*

36. *příklad*

TÖRZSGYÁR ALAPÍTTATOTT 1840

FABRICA CENTRALĂ FUNDATĂ 1840

STAMMFABRIK GEGRÜNDET 1840

FABRICA DE LICOR
VILÁGOSI
VILÁGOSER

ZWACK

DIN ȘIRIA S-A
LIKÓRGYÁR R-T
LIQUEURFABRIKS A-G

TRADE MARK

VÉDJEGY

ȘIRIA (VILÁGOS) 19 X TELEFON NO. 9

37. példa

STEFAN SIMONFFY & COMP. CLUJ-KOLOZSVÁR

FABRICĂ DE MAȘINI AGRICOLE
TURNĂTORIE DE FIER ȘI METAL

MEZŐGAZDASÁGI GÉPGYÁR,
VAS- ÉS FÉMÖNTÖDE

STR. AVRAM IANCU 60

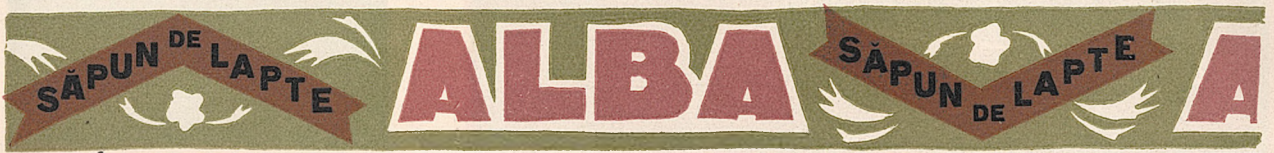
SIMONFFY ISTVÁN ÉS TÁRSA

Telefon No. 85 Cluj-Kolozsvár

38. példa

41. példa

40. példa

42. példa

ANGOL
SZÖVET
NAGYKERESKEDÉS

ZSUFFA ISTVÁN ÉS TÁRSAI
BUDAPEST IV. VÁCI-UTCA 25

K

43. példa

44. példa

Ha a lábak beszélni tudnának...

mindig csak »Chasalla«-cifőkben járnának. Székely és Társa cipőkereskedők Budapest IV. Múzeum-körút 7

N/K

45. példa

FILMREGÉNY A NOMÁD ÉLETBŐL 3 FELVONÁSBAN

K
A·CIGÁNY

FŐSZEREPBEN: PAUL WEGENER

szedett sornak a Linotypeon való kényelmes korrigálhatósága sok kezdőt túlságos sietésre csábít. Ettől mindenki óvakodjék. Magamról tudom, mennyire nehéz rossz szokásokat elhagyni. Bezzeg a Typographon a hibásan lebillentyűzött betű eltávolítása nem olyan könnyű; el kell osztani az addig leszedett matricákat és újból kezdeni a sort. Ezért a Typograph-szedő jobban ügyel a billentyűzésnél, amiáltal több biztonságot ér el. Ebben találjuk a magyarázatát annak, hogy a jó Typograph-szedő többet tud szedni gépén, mint a rossz Linotype-szedő, noha előbbinek sok a feltartása az osztásnál és az öntésnél.

Minden ujjadat vond bele a munkába, különösen a balkéz ujjait, mert a leggyakrabban használandó betűk balkéz felől vannak. A hüvelyk- és a kisujj is befogható, ezért csak hozzá kell szoktatni azokat is a billentyűzéshez. Balkezedet úgy helyezd el a billentyűdeszkán, hogy egy mozdulattal több betűt üthess le, a kisujjadat az ékbillentyűnek tartsd fenn. Minden ujjnak meglegyen a maga munkaköre, akkor a munkád könnyű lesz, mert nem kell ide-oda tekintgetned és az ujjak útjukat biztonsággal találják meg. Testedet tartsd nyugodtan munkaközben; elegendő, ha csak a karokat és az ujjakat mozgatod. Ami a gépen nem mechanikus munka, azt is mechanikussá kell tenni. A szem például kevésbé fárad el, ha nem kell a kézirat, a gyűjtő és a billentyűk között minduntalan ide-oda tekinteni.

A sorzót, az úgynevezett »vinkelt« pontosan kell beállítani: sem hosszabbra, sem rövidebbre a sort nem szabad szedni. Ha tudjuk, hogy lazán zártuk ki a sorzót, ez elbizakodottá tesz, még beleszedünk egy-két betűt és így előállnak a szűk sorok, ami a drága matricák legnagyobb veszedelme. Azonkívül folyton oda kell nyúlkálnunk a sorzóhoz, ami a munka folytonosságát akadályozza és a szedő munkáját bizonytalanná teszi.

A munka folytonosságát az is károsan befolyásolja, ha a szedő pillanatra is elvonatja figyelmét a munkától. Ilyenkor elveszíti a fonalat és ez zavarja munkájában. Tehát olyasmit, ami bennünket nem érint, észre se vegyünk. (Például, ha a kéziszedő a szedést viszi el vagy a tördelő a kézirat számozását nézi meg és a többi.)

Attól is óvakodj, hogy az általánosan ismert szedési szabályok áthágásával kívánd a gyorsaságot elérni.

Ha hivatásodat nem tekinted nehéz kenyérkeresetnek, hanem kedvvel és szeretettel teljesíted, akkor meg sem szabad kísérelned, hogy félnégyzetekkel zárd ki és a szavak közé többet tégy másfél négyzetnél. Ügyelned kell a szóelválasztásokra is. Ne válassz így el: il-leti, ille-ti, ar-ra, birá-lóbizottság vagy meglehetősen stb. Gondold meg, hogy a jó munka alig kerül több időbe, mint a hanyag munka. Semmi ok nincsen arra, hogy a gépszedést kevesebb értékűnek tartsa valaki, mint a kéziszedést, különösen a gépszedőknek nem, mert ezzel saját munkájukat becsülnék le.

Végül még egyet, amit legelején kellett volna mondanom: Ne mulaszd el a továbbképzést. Olvasd a szakirodalmat! És ha mindaz, amit olvasol, éppen ezidőben nem érdekel is, tedd el későbbi időre. Óvakodj az egyoldalúságtól! A kezdő gépszedő rendszerint elhanyagolja az egyéb szakkérdésekkel való foglalkozást. Nem tudhatod még, hogy a gép fejlődése nem nyit-e majd új munkatereket, amely téged is új feladatok elé állíthat.

Időközönként folytatom majd útbaigazításaimat a gépszedésre nézve. (Német forrás nyomán.) H. S.

U j i t á s o k

PUSINO MÉRNÖK SZEDŐGÉPE, amelyről lapunk januári számában néhány sorban már megemlékeztünk, a németbirodalmi szabadalmi hivatalnál »hasítékkal ellátott betűk részére szolgáló szedőgép« címen szabadalmat kapott. Ezzel a címmel találóan jellemezte Pusino helsingforsi mérnök eme új találmányát. A betűk hosszukban bevágással vannak ellátva, ami arra való, hogy a gép raktárában lévő síneken elhelyezkedhessenek és a billentyűzés következtében saját súlyuknál fogva lecsússzanak a szedősorzóba. A sorok tetszés szerinti szélességben szedhetők és aszerint változtatandók a léniák, amelyeken a leszedett betűk hasítékaiknál fogva állnak. A gépet a feltaláló háromféle kivitelben szerkesztette meg. Az első ipari és kereskedelmi irodák használatára készül, amelyek ezen a gépen maguk állítják elő cirkulárisaikat írógépbetűkből. Nyomásután a betűket az osztógépen ugyancsak billen-

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁR RT

NYOMDAI GÉPEK
GYORSSAJTÓK

Teléfono 14-69, 61-90

ROTÁCIÓSOK
KÖNYOMDAI SAJTÓK

GYÁR ÉS IRODA BUDAPEST V, VÁCI-ÚT 48

tyűzés útján kell visszaosztani a raktárba, amelyet az-
tán a szedőgépbe helyeznek. Az osztás így ugyanannyi
időbe kerül, mint a szedés és levonathból olvasandó le
az osztanivaló. A második modellt *hivatalok céljaira*
szerkesztette, amelyen rendes könyvnyomdai betűkkel
dolgoznak majd. A harmadik kivétel *könyvnyomdai*
*célok*at fog (?) szolgálni. A feltaláló legalább is na-
gyon bízik ebben. Erről a típusról a feltaláló úgy
nyilatkozik, hogy 64.000 betű fér bele raktárába, amely
betűk 8 sorban vannak felsorakoztatva. Óránkénti
szedésmennyiség 8000 betű a sorok kizárásával együtt.
Minden sor kizárására csak 5 másodpercet számít. A
betűket komplett betüöntőgép önti, amelyeket mindjárt
a szedőgép betütárába lehet helyezni és ha a nyomda
ily betüöntőgépet felállít, a kinyomott betűket beol-
vaszthatja, ami gazdaságosabb az osztásnál. A szedő-
gép üzembehelyezéséhez motorikus vagy más hajtóerő
nem szükséges, mert a betűk úgy a szedésnél, mint az
osztásnál a billentyűzés által kerülnek a megfelelő
helyre, Pusino mérnök a szedőgépnek a »Gnom« nevet
adta.

h.

EMELŐKÉSZÜLÉK *nehéz litográfiai kövek ré-
szére.* Hugenfeld Károly litográfiai igazgató Ding-
lingenben (Baden) nagyon egyszerű emelőkészüléket
szabadalmaztatott. A készülék két, néhány kilo-
gramnyi súlyú karból áll, amelyek kettős horoggal
vannak ellátva. A horgok végén kézifogantyú, a ké-
szülék felső végéhez pedig vezetöhenger van erősítve,
amelyen a követ a géphez csúsztatják. A nehéz kö-
veket tudvalevően az átnyomáshoz és a folytatólagos
munkamenethez a gépbe kell emelni és a gépből ki-
venni. A mai nagy nyomásalakok következtében a
kövek 4—12 métermázsát is nyomnak, amely kövek
emeléséhez négy vagy ennél is több erőteljes emberre
van szükség. Ez a mai viszonyok között nagy idő-
és pénzvesztést jelent. Az új találmány segítségével
egy vagy két ember a legnagyobb könnyedséggel
képes 8—12 métermázsás követ is a gépbe emelni,
vagy onnan kiemelni. A készülék segítségével ez
minden veszedelem és a kő legcsekélyebb megsérülése
nélkül gyorsan megy végbe. A követ az ismert kis
kocsin a géphez, illetve az előkészítőasztalhoz viszik,
a kengyelt a fogantyúval a kő alá teszik és oly ma-
gasra emelik, hogy az a vezetöhengeren a gépbe csúszt-
atható legyen. Dinglingenben a készüléket már régeb-
ben használják, mint forrásunk írja, igen jó ered-
ményel.

h.

Klisékészítés

NEGATÍV KLISÉK POZITÍV RAJZA.
Negatív klisék rendelésénél sohasem lehetünk eléggé
óvatosak, mert — eddigi tapasztalatunk szerint — a
kész klisé a legtöbbször nem felel meg kívánalmaink-
nak. Ez főként onnan van, hogy az esetek legna-
gyobb részében pozitív rajzot vagy szedéslevonatot
adtunk át a cinkografusnak azzal, hogy arról negatív
kliséet csináljon. Ily esetben sokszor kapunk rossz

kliséet, mert pozitív rajzról negatív kliséet készíteni egy
kicsit körülményes eljárást igényel. Legtanácsosabb a
rajzot ilyenkor vékony áttetsző papírra rajzoltatni
eredeti nagyságban (a klisé nagyságát a rajzon határ-
vonallakkal meg kell húzni, vagy ami még jobb, a pa-
pírnak a kívánt klisé nagyságán kívüli margóját szintén
tussal befesteni). A rajzoltót figyelmeztetni kell arra,
hogy rajzát *cukoroldattal* kevert fekete tussal raj-
zolja, hogy teljes száradása után is 1—2 nappal még
mindig be lehessen bronzirozni, ami arra jó, hogy a
tussal berajzolt részleteken a napfény egyáltalán át ne
hatolhasson. Ezt a rajzot azután a cinkografus fény-
érzékeny cinklemezzre helyezi és kopirozza. A klisé
ily eljárás mellett hajszállra kell, hogy egyezzen a
rajzzal. Amennyiben a pozitív nem rajz, hanem sze-
dés, úgy a levonatot ugyancsak áttetsző papírra könyv-
kötőfestékekkel kell megcsinálni, avagy a rendes fekete
festékes levonatot szintén bronzirozzuk, hogy a fényt
át ne bocsássa.

I r o d a l o m

Rovatvezető: dr. Benedek Marcell

KULTÚRA-KÖNYVTÁR (*Kultúra-kiadás*).
Ez a Laczkó Géza szerkesztésében megjelenő sorozat
a maga gyors sikerével élénken bizonyítja, hogy a ma-
gyar közönség egyre növekedő érdeklődéssel fordul
a komoly irodalom felé: tanulni és tudni akar, saját sze-
mével akar látni, önállóan akar ítélni. A Kul-
túra-könyvtár nem áll egyedül a mai könyvpiacra az
essayszerű életrajzok kultiválásával; de az alapötlete
kitűnő. Nagy embereket mutat be nagy emberek
tükreben. Olyan szerzői vannak, akik maguk is méltán
tárgyai egy másik könyvnek. A második kötet
Tolsztojt jellemzi Romain Rolland tollával; a hatodik
Stefan Zweig könyve, Romain Rollandról. Ezekon
kívül megjelent eddig: Anatole France (Brandes), Chopin
(Liszt), Napoleon (Taine), Dante (Carducci), Rodin
(Rilke) és Baudelaire (Th. Gautier). Amint látjuk,
még néhány szerző, akiről nyilván könyv fog
megjelenni a sorozatban. Minden kötet élé Laczkó
Géza irt bevezetést az ő friss, ötletes modorában. A
fordítókat csak azért nem dícsérem, mert egy kötet
erejéig magam is köztük vagyok.

B. M.

A VÉRES KÖLTŐ. Írta *Kosztolányi Dezső.*
(*A Génius kiadása*.) A kitűnő lírikus első regénye
érdekes és gondolkodásra készítő olvasmány. Nero
császár alakját világitja meg, egyetlen oldalról, de
úgy, hogy hajlandók vagyunk hinni a megvilágításá-
nak. A dilettáns, akiben a költő egész alkotásvágya,
híusága, félelme, kegyetlen önzése megvan: csak éppen
a tehetsége nincs meg: ez az ő Nerója. A történelem
sok támasztópontot ad ahhoz, hogy elhigyük ezt a
Nerót. Nemcsak a római történelem, de a legutolsó
évek tapasztalása is. Nincs félelmesebb, véresebb
zsarnok az el nem ismert zseninél, ha egyszer hata-

lomra kerül. Ahogy Kosztolányi a császári Rómát, ezt a gyáva gazdagokkal és mulatságra éhes dologtalan csöcseléssel teli nagyvárost rajzolja, az is gyakran eszünkbe juttatja a modern idöket. Sokkal igazabbnak érezzük ezt a leírást Sienkievic »Quo vadis?«-ának pompázó régiségétanáál. Hiába, az ember lényegében mindig egyforma marad. Nem a ruhája fontos, hanem a lelke.

B. M.

K r i t i k a

MEZŐBERÉNYBÖL *Brücker Mihály* kért kritikát az ottani Baltha János-nyomdának készített levélfejről és boritékról. A levélboríték egyszerű és jó megoldású munka, mely finomultabb ízlésre vall. A levélfejnél a cégsor kék kontúrvonalas, sárga alapnyomatú, hullámos szalagra van nyomtatva, az egyéb szöveg pedig sarokmegoldásban a szalag bal vége alatt nyert elhelyezést. A nyomtatvány összhatása így sem rossz, de hatványozottan jobb lett volna, ha a hat ciceró széles szalag keskenyebb, a rányomatott négycicerós keskeny vágású betű pedig kisebb (legfeljebb 2 mitteles) normális vágású betűből szedetett volna. A levélfej, így ahogy van, túlterjengős, sok helyet vesz le a levélpapírból, anélkül, hogy a kevés szöveg azt indokoltta tenné. Még egy további jóakarató útbaigazítással kell szolgálnunk a beküldőnek, már csak azért is, mert vidéki nyomtatványoknál sűrűn találkozunk hasonló hibákkal, mint amilyen az, amelyről alább szölvünk. *Erösen hajlított sorokhoz ne használjon túlkeskeny vágású betűt*, mert ilyen esetben a sor egységes folt-hatását kockáztatja. Ime példa:

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDA MARGITSZIGETI ROMOK

1. példa

2. példa

Az 1. példához hasonló soroknál bántóan hat, hogy a sor felső része tömör, míg az alsó része a hajlás következtében ritkítottan hat, sőt egyes betűk (Y, V, T) való-ságos lyukakat képeznek a sorfoltban. Egész más hatása a 2. példa, jól tölti be hivatását, dacára annak, hogy kisebb betűkből szedetett. Túlkeskeny betű alkalmazása hajlított sorhoz különösen helytelen a 3. példa

BUDAPESTI (BUDAI) TURISTA-EGYLET

3. példa

szerinti alakban, mert ez esetben a sor elején a betűk felső-, a végén az alsó része ritkítottan, ellenkező része pedig tömören hat, viszont a sor dereka egyenletesen tömör. Hajlított soroknál általában arra kell törekedni, hogy a hajlításra ítélt sort a lehető legprecízebben egyengessük. A betűk közei tehát egyformák

legyenek, máskülönbén a munka összhatását kockáztatjuk. A lapzártakor érkezett hetilapokról csak annyit írhatunk, hogy a vidéki lapoknál megszokott színvonalon felülemelkednek. Szedése és nyomása egyaránt nagy igyekezetre vallanak.

W

ÚJVIDÉKRÖL *Boncz János* kolléga volt szíves egy szép nyomtatványgyűjteménnyel meglepni. Ami a legfeltűnőbb ezeknél a nyomtatványoknál, az az, hogy legtöbbje magyar-horvát-német és szerb nyelvű. Ez a körülmény ugyancsak megnehezíti az akszidensszedő munkáját; még szerencse, hogy igen kevés szöveggel van dolguk, a levélfejek szövege például rendszerint csak a cég-, szakma- és utcanévből áll, egyéb nálunk szokásos, gyakran bő mellekszöveg ott nem divatos; viszont elkerülhetetlen a cyrillbetű használata, ami gyakran a munka jó összhatásának rovására megy. A munkák stílusa többnyire régies és egyszerű, ami a leggyakorlatiasabb az olyan helyen, ahol a megrendelők igényei nem nagyok. A nyomtatványok között van egy meghívó is, amelyről egy csunya szépség-hiba ötlük szemünkbe. A fősört az itt látható

TÁNCAL EGYBE- ESTÉLYT KÖTÖTT

megoldáshoz hasonló módon szedték, ami sem helyesnek, még kevésbé szépségnek mondható. Az ilyen hibák azelőtt gyakrabban is előfordultak vidéki nyomtatványokon, de ezentúl, reméljük, nem látjuk viszont egyhamar az újvidéki nyomtatványokon, mert ilyen esetben inkább kisebb fokozatból szedjük a sort, semmint ilyen viccekkel tegyük nehezen olvashatóvá és ízléstelenné.

W

NYITRAI NYOMTATVÁNYOK. *Pintér István* néhány akszidensmunkáját kaptuk bizonyítékul, hogy Nyitrán még ma is az az egyszerű stílus van divatban, amelyet a háboru előtt a *Grafikai Szemléből* *Lencse Antal* szaktársunk egyéniségét jellemző ízléses munkák gyanánt ismertünk. A munkák között két levélfejet kaptunk, amelyekkel *Pintér* résztvett a Szlovenszkói és Ruszinszkói Grafikai Munkások Egyesülete által kiírt pályázaton s amelyeknek egyike — régi jó nyitrai szokás szerint — II. díjat nyert.

W

RIMASZOMBATBÖL is beküldtek néhány nyomtatványt, amelyek egyszerűségükkel elég jó hatást gyakorolnak a szemlőre és jó alapot nyújtanak az új stílus kifejlesztésére. Meg vagyunk róla győződve, hogy ottani olvasóinkra lapunk mellékletei nem maradnak hatás nélkül, mert igyekezetünk oda is fog irányulni, hogy nehéz feladataik megoldását elősegítsük.

W

Á T NYOMÓ PAPIROSOK,
száraz és nedves, transzparenszpapír, Aufsteckkarton és az összes litográfiai cikkek kaphatók a FREUND-BARÁT-féle papírnagykereskedésben és grafikai szaküzletben
Budapest V, Országház-tér 4. Telefon: 82-35.

VESZPRÉMBŐL, az Egyházmegyei nyomdából Gábor Lajos kolléga egy körlevelet küldött be kritikára. A körlevél, színes szecessziós papíron két színben nyomva, inkább reklámlapnak illik be, mint körlevélnek. Szedése gondos munkára és jó ízlésre vall, annak dacára, hogy a hajlítások ennél a munkánál ugyancsak korrektúrára szorulnak. Többször tettük már szóvá lapunkban, hogy a hajlításnak egyenletesnek kell lennie. A hajlított sor nem tűr meg »töréseket«, de úgy sem szabad sort hajlítani, hogy a sor elejét vagy végét egyenesen hagyjuk. Ez — Bangha páter szavait idézve — amolyan »öszvéres dolog, se számár, se ló«; a sorokra alkalmazva: se görbe, sem egyenes sor, hát

tessék ki. Végül még egy általános észrevételünk van, miután gyakran és a fenti munkán is előfordul. A két részletben hajlított soroknál ügyeljünk arra, hogy szóelválasztás ne forduljon elő, pl. így: *Könyv- és papír-|| kereskedése*. Ez a sor a fenti munkán a példákhoz hasonlóan van hajlítva, középen egy kétcicerós körzetdarabbal és nagy ürrel, távol egymástól. Ezt a sort sokkal jobb lett volna egyenesen szedni, úgy amint a fenti példánál látható. W

KOLOZSVÁRI NYOMTATVÁNYOK.

Egész tanulmányra való anyagot kaptunk Clujból (Kolozsvárról). Krancsora Ferenc, Krizsó Kálmán, Lengyel Sándor és Süssmann Henrik munkáinak nagy tömegét látjuk magunk előtt, amelyekből a romániai, vagyis inkább erdélyi nyomdaipar mai technikai felkészültségét, stílusát és fejlettségét látjuk visszatükröződni. Nagy általánosságban megállapíthatjuk, hogy a nyomdák felszereléseinek, különösen a betűknek leromlottsága az, ami elsősorban szemünkbe tűnik. Tehát a jobb valutájú Románia nyomdái sem szereznek be új betűket, még kevésbé díszítőanyagokat! Csupa régi és nagyon kopott betű és dísz, ami nem ritkán teljesen tönkreteszi az egyébként jó konstrukciójú szedés összehatását. Minket azonban főleg a szedéstechnikai stílus érdekel. Idestova egy esztendeje figyeljük a kolozsvári nyomtatványok stílusát, de csak mérsékelt haladást tudunk megállapítani. Ezen nem is csodálkozunk, mertfigyelembe véve azt a körülményt, hogy ottani kollégáink leginkább a magyar szaksajtóra vannak ráutalva, egy új szedéstechnikai stílusnak a gyakorlati életbe való átültetése olyan helyen, ahol szakiskola, szaktanfolyam nincs: bizony nem hozhat eredményeket márholnapra. Ez volt a helyzet nálunk is. Két év kellett, míg hosszas és gondos kísérletezések árán végre valahogy kialakult az az irány, amelynek általános követéséhez ma már nem lehet letagadni. Bizony nehezen lehet a mult szedéstechnikai irányzatának béklyóit lerázni önmagunkról, amikor 5-6 évig még csak kísérletet sem tettünk ily irányban. A kolozsvári nyomtatványokon még ott látjuk az iparművészeti stílust vagy annak nyomait. A zárt formák, négyszögesített szedéstömbök, az egymásra halmozott díszítőanyagok (ez különben Lengyel kollégánk annak idején kultivált egyéni stílusa volt), a nagy iniciálék, mind olyan jellegzetességek, melyek a multa emlékeztetnek, amik hosszú évek során olyan mélyen vertek gyökeret, hogy egy új szedéstechnikai irány bevezetése természetesen nehézségekbe ütközik, amit tetéz az új anyagokban való teljes hiány vagy szűkölködés. A lapunk által kultivált új szedésdivat azonban mégis csak utat tört magának Erdélyben is s egy év óta, amióta Lengyel Sándor kollégánk lapja a »Grafika« megjelenik, mind gyakrabban és gyakrabban látjuk alkalmazni a ritkítást, a hajlítást, mint az új divat jellegzetességeit. Ha ezeket a nyomtatványokat akarnók a magunk mértéke szerint bírálni, úgy bizony sok-sok kifogást tudnánk találni; de nem tesszük szigorú kritika tárgyává a dolgot, annál az egyszerű oknál fogva, hogy mi már végigcsináltuk egy új divat úttörését s nagyon jól tudjuk, hogy az

KISS SÁNDOR

KERTÉSZETE

1. példa

ilyent kerülünk. Hogy ez mennyire bántó hatású, azt a fenti 1. példából láthatjuk. Egész más hatású a munkánk, ha a hajlított sor egyenletesen és természetesen hajlik, úgy amint azt a 2. példánál mutatjuk be.

KISS SÁNDOR

KERTÉSZETE

2. példa

Ez esetben a sor jobban kapcsolódik a vignettához, amelynek — ilyen megoldásnál — tulajdonképpen az összekötő szerepet kell betöltenie, ellentétben az 1. példán látható megoldással, ahol külön életet él a két — jobb és baloldali — szövegcsoport között, olyanmannerre, hogy azok is külön-külön, egymástól függetlenül testeket látszanak alkotni. Ilyen megoldásoknál ügyelni kell továbbá arra is, hogy a vignettával két részre szakított sor a betűk nagyobb foka, avagy erősebb betű képe által egymáshoz tartozandónak tün-

HANS WUNDER

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg

KÖ - É S K Ö N Y V N Y O M D A I
F E S T É K Y Á R

*

Fekete és színes festékek. Könyvkötőfestékek.
Legjobb minőségű „Germania“ hengeranyag

Különlegességek:

„Gloria“ festékdőanyag,
meggátolja a festék lehűződését.

Fénykék „Perga“. „Secco!“ gyorsszáritóanyag.
Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

*

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:

GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA

Budapest VII, Kazinczy-utca 32.

Telefon József 123-95

első órák mámorában vagy izgalmában mi is — hogy a ma divatos szóval éljünk — kilengésekre ragadtattuk magunkat. Ilyen kilengések azok, amiket szó tárgyává tehetnénk, de miután egész bizonyos, hogy az efféle kilengések feltétlenül a konszolidációhoz vezetnek: csak azt üzenjük erdélyi — most már tekintélyes számú — olvasóinknak, hogy a megkezdett úton haladjanak. A túlzásokról ők is le fognak szokni és majd csak megtörik ott is a jég, előbb-utóbb náluk is lesz anyagfelfrissítés: kapnak modern szedőanyagot, amelyből azután tisztult ízléssel és gyakorlott kezekkel fogják előállítani a legkifőstalanabb nyomtatványokat. W

L a p s z e m l e

SLOVENSKÁ GRAFIKA. Ez a címe a szlovenszkói nyomdászok szaklapjának, melynek idei 3. számát kaptuk meg. A szaklap ezen száma nyolc oldal szöveggel és három melléklettel jelent meg, egyszerű kivitelben. Szövegrészeiben egy hosszabb cikk a tót írás történetével, egy kisebb cikk pedig a vidéki szakoktatás kérdésével foglalkozik. A szöveg többi része technikai ismeretek közlésének van szentelve; csupa hasznos és gyakorlatias apróság. A mellékletek közül kettő a prágai *Typografia* című szaklapban már korábban megjelent szedéspélda, melyet ezen szaklap nyomdája engedett át, a harmadik a Kast & Ehinger festékgár egy négyszínnyomású reklámmelléklete. A *Slovenská Grafika* a ruzsomerki (rózsahegyi) Páricska János nyomdájában készül. Szerkesztője Lisický Miklós szaktárs. Egy szám ára 5 cseh korona. W

A TYPOGRAFIA, a cseh és szlovák nyomdászok szaklapjának legújabb számai a régi taposott úton járnak. Szedéspéldáit mintaszerű kivitelben találja fel olvasóinak; egyszerű — többnyire ritkított szedésű — példáit olykor-olykor túlzásba menő lénia- és zárjelkombinációk váltják fel, amelyek azonban mindenkor ízléses munkák. A legjellegzetesebb saját-sága a cseh lap szedéseinek, hogy díszítő anyagot ritkán látunk alkalmazni. A tipográfiai egyenes vonalon kívül alig jut szerephez öntődei dísz. Előfizetési díj egész évre 60 cseh korona, egyes számok ára pedig 5 cseh korona. Magyarország területére ezek az árak valószínűleg valamivel magasabbak. Megrendelhető: Praha-Nuste, Na Zamecké 362. cím alatt.

JUNGBUCHDRUCKER. Tanoncoknak való lap. Kiadja a Bildungsverband der Deutschen Buchdrucker. Nemcsak szakmai, technikai kérdésekkel foglalkozik, hanem gondoskodik a tanonc egyéb szellemi igényeinek kielégítéséről is. Rosszul írtam! Nem jó, ha csak szellemi igények kielégítéséről írok; a legtöbb tanoncnak kezdetben fogalma sincs arról, milyen igényei is lehetnének neki a jövője szempontjából. A *Jungbuchdrucker* minden sorával azt a célt szolgálja, hogy a tanoncból öntudatos munkást, jó szakembert neveljen. Kell-e ennél magasabb cél? Alig

tudjuk elképzelni! A gyakorlatias és pedáns németek így nevelik a jövő generációt, tudatában annak, hogy a nemzetet csak így tehetik naggyá, csak ilyen gyökeres nevelő munkával tarthatják meg pozíciójukat a kultúr-nemzetek sorában, ahonnan a nagy világégés sem tudta őket kiszorítani. Elszorul a szíve az embernek, ha arra gondol, hogy mi történik és mi nem történik nálunk a tanoncnevelés érdekében. A *Jungbuchdrucker* ez évi hat számának tartalmát alig lehet felsorolni. Vezetőhelyen mindenkor általános érdekű kérdéstről ír, így a szakmai szervezkedés hasznáról, az emberiség erőforrásairól, a szakmai továbbképzés szükségességéről, a tanonc jogairól, munkaidejéről, bérééről és munkaadóhoz való viszonyáról stb. A lap szövegének túlnyomó része azonban szaktechnikai irányú, bőven tárgyalja a nyelvészeti és helyesírási kérdéseket is. Minden füzethez 1–2, sőt több mellékletet csatolnak, melyek mind gyakorlati, egyszerű munkát ábrázolnak. A lap előfizetési díja német területen egy évre 12 márka, vagyis egy-egy 8 oldalas füzet ára 1 márka. A kiadóhivatal címe: Leipzig, Salomonstrasse 8. W

TYPOGRAPHISCHE MITTEILUNGEN. Ugyancsak a Bildungsverband kiadványa, akár a *Jungbuchdrucker*. Ez a szakfolyóirat azonban a továbbképzést szolgálja. Szolgálja pedig olyan intenzívitással, alapossággal és gyakorlatias felfogásban, hogy nem is csodáljuk, ha a német nyomdai munkás-ság szakértelmét és képzettségét az első helyen kell emlegetni. A lap szövegtartalma mindennel foglalkozik, ami olvasóit, mint nyomdászokat érdekelheti. Nem hagyja figyelmen kívül a kereskedelemgazdasági kérdéseket sem; például leközi az anyagok napiárait, nyíltan tárgyalja és bírálja a munkásnak fizetett órabérek és a megrendelőkkel szemben számított kalkulációs órabérek egymáshoz való arányát stb. Mellékletei — számonként 810 oldal — mind egyszerű gyakorlati munkák. A 16 oldalas lap utolsó két oldalán közli a német korrektörök *Fachmitteilungen* című közlönyének négy 8° oldalát. A lap technikai kivitele mintaszerű. Nem törekszenek arra, hogy az évfolyam egységes legyen. A cikkcímek úgyszólván számonként más-más megoldást vagy betűt kapnak, sőt egyes számok — ez évben az 5. szám (Münchner Sonderheft) — egészben más betűből szedettek. A lap beszerzési ára könyvkereskedés útján német területen negyedévre 21 márka (az év elején 12 M). Megrendelhető: Leipzig, Salomonstrasse 8.

GRAFIKA POLSKA. A második évfolyam legújabb számát kaptuk kézhez. Újat — újszerűt — nem hoz. A szövegben ismertetést közöl a warsza-

K Ö N Y V K Ö T É S Z E T I

vásznak, grádlí, moleskin, márványpapírok, színes borítópapírok és az összes könyvkötészeti anyagok kaphatók a FREUND-BARÁT-féle grafikai szaküzlet és papírnagykereskedésben Budapest V, Országház-tér 4. Tel.: 82-35.

wai nagy nyomtatványkiállításról, tárgyalja a betű történetét, a könyv illusztrálását, az offsetnyomást s ezenkívül technikai apróságokat. Mellékletei kezdetleges fejlettségre vallanak s többnyire rajzolt munkák reprodukciói. Előfizetési díj egész évre 3000 lengyel márka, egyes szám ára 500 márka. A kiadóhivatal címe: Warszawa, Marszalkowska 113.

Ezek a szaklapok lapunk kiadóhivatala útján is beszerezhetők az összegek előzetes beküldése mellett. A fentebb ismertetett szaklapokon kívül beérkeztek még a *Typographische Jahrbücher*, a *Deutscher Buch- und Steindruck*, az *Archiv für Buchgewerbe und Graphik* és az amerikai *Inland Printer* legújabb számai. Ezeknek ismertetését legközelebb hozzuk. Érdeklődésre közöljük, hogy a berlini Verein der Plakatfreunde lapja, a *Das Plakat* januári számával megszünt, illetve a kiadócég és a német grafikusok között kitört konfliktus elintézéséig szünetel. Beérkeztek még a következő szakkönyvek is: Paul Miller: *Erfolgreiche Reklame durch auffällig gesetzte Inserate*. Gustav Mori: *Was hat Gutenberg erfunden? Das Postulat der Buchdrucker*. *Das Lob der Druckkunst*. Ez utóbbi három a frankfurti D. Stempel A.-G. kiadványa; tulajdonképpen reklámnymtatvány, de irodalmi tartalma megérdemli, hogy szakirodalom-számba vegyük e füzeteket.

M ű v é s z e t

MAJOR. Londonból hétről hétre elhossa a posta a »*Graphic*« lapjain a zseniális magyar rajzolóművészek, Major Henriknek karrikatúráit a hét aktuális politikai személyiségeiről. Valamikor még a mi hirdetőoszlopainkon vigyorogtak reánk ezek az ördögi ügyességgel és páratlan humorral megrajzolt torzképek: Lloyd George, Clemenceau és az entente sok más érdekes politikai feje. Egy szép napon azután — minekutána az itteni missziók elküldték haza mutatóba a kitűnő karrikatúrákat — meghívásra megjelent Major néhány szerény rajzával a »*Graphic*«-ban — hátul. S azóta hétről hétre előbbre tör, most már egész oldalakat kap a »*Graphic*« címlapjain, a világ egyik legelső

grafikai lapjában, ahol a világtörténelem mai folyását jegyzi fel fényképészlencsével, rézlappal, mélynyomással és — karrikatúráival. Kevesebb szóval, szárazabb humorral, több jellegzetességgel valóban nem lehet az angol parlament és a bankettek ünnepi szónokait jellemezni, mint Major teszi. Egy isteni csirkefogó könnyedségével és fricskázó szemtelenségével teszi ezt, egy pár vonással, egynéhány daganattal, pár kajla füllel, vagy égne meredt hajszállal. S nem véletlen, hogy éppen az angolok teszik világhíressé azt a fiatal magyar rajzoló, akinek humora a clownkéhoz és a gummihasú zenebohócokéhoz hasonló, gyermekesen darabos és pofonsapottan jókedvű.

A CLOU. Hajdan, nem is olyan régen még minden kiállításnak megvolt s maga clouja. Minden életrevaló kiállításban volt egy óriási pezsgősüveg, melyből keserűvíz pukkant fel a mennyezetig. Vagy volt egy szoba teleragasztva vadonatúj aranykrajcárok. Vagy egy óriási szalámi, melyen villamos körvasút szaladgált. Azóta a kiállítások már kigyógyultak ebből a gyermekbetegségből, de az árumintavásárok mégsem egészen. A kiállításokat immár szép elrendezéssel, jó anyagokkal, nemes ízléssel töreksenek berendezni, az árumintavásárok azonban még mindig nem tudják egészen nélkülözni az ilyesféle »vonzerőt«. Erre vall legalább a mi tavaszi árumintavásárunk, mely az idén az Iparcsarnokban még több és még érdekesebb anyagot halmozott fel, mint az előző években, de még mindig ilyen olcsó »clou«-kkal igyekezett magához ragadni a tömegeket. A gramofon, a jazzband, az autotülök, a szirénák, a különféle harangjelzések kétségkívül a dobhártyamegvastagolásban szenvedő kiállításlátogatók szelid csiklandozására valók voltak. A nemzetiszínű izzólámpák viszont a szivárványhártya erőpróbái. Az exotikumok kedvelőinek a többemeletes holland facipős és a felesége szolgálták étvágygerjesztővel a holland posztóhoz és a szelid romantika kékszemű barátai elmerenghettek azokon a szappantéglaikon és szappanfalakon, melyekkel egy parasztházat, udvarát és gémeskútját rakták ki a jókedvű nagykereskedők. Sajnos azonban, aki nem cloukat keres egy ilyen vásáron, hanem jó bódékat, nemes ízlésű elárusítóhelyeket, szép csomagolást, tetszetős táblákat, jól összehangolt színeket,

A VILÁG LEGRÉGIBB ÉS
LEGNAGYOBB NYOMDAI
FESTÉKGYÁRA

Az 1889. és 1900. évi párisi világkiállításokon versenyen kívüli jury-tag

Festékek a kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti, valamint az összes grafikai szakmák részére. Hengeranyagok és hengeröntés

IRODA ÉS RAKTÁR
BUDAPEST IV.
FERENC JÓZSEF-RAKPART 27
GYÁR: BUDAFOKON, BUDAPEST MELLETT
TELEFON 37-58 ÉS 93-29. ALAPÍTÁSI ÉV 1818
11 GYÁR. 40 LERAKAT AZ EGÉSZ VILÁGON

Grand Prix - kitüntetés: Saint-Louis 1904. évben, Lüttich 1905-ben és Milano 1906-ban

Másolófesték. Kencék és olajok. Arany- és ezüstfestékek. A legjobb minőségű preparált papírosok könyvnyomdák számára

falfestést, selymeket és tapétákat, kevés, de választékos árukat és ezeknek nyugodt harmóniáját, ízléses cégkártyákkal, egy szóval, aki a felfokozott esztétikai követelményeket is teljesítő kereskedelmet hajszolta ezen az árumintavásáron, még mindig ritkábban találkozott vele, mint a »clou« című butaságokkal, jelöl annak, hogy a leggyeszerűbb igazságok legnehezebben rágódnak át a népleleken.

MÜNCHEN ÉS AZ IPARMŰVÉSZET. A háborút megelőző évtizedekben München volt nemcsak Németország, hanem úgyszólván az egész világ új ízlésfejlődésének a gyújtópontja. Ott dolgoztak a Piloty-Makart művészkornak legnagyobb művészei s a szecesszió leghangosabb apostolai. A délnémet építészet biedermeierházaival a kedélyes bajor városka atelierjeiben születtek. S berendezőművészete meghódította még a francia művészeket is, akik lassan a »barbárok« tanítványai lettek. De a háború s főleg a háború után következő évek kissé elhomályosították München hírnevét. A nehéz fegyveres, majd gazdasági küzdelmekben nem egy kiváló teremtőerő halt el és sok nagyon hangos reklám a bécsiek felé fordította a külföldi figyelmét. Bécs lett a divatcentrum, a divatos márka, a bécsi élet pezsgő áradata Európa luxusigényeinek egyik melegágya. Sokat elvont Münchentől a németországi árumintavásárok divatja, amelyek Frankfurtban, Lipcsében s egyebütt adtak alkalmat a művészet s a közönség találkozására. Most, úgy látszik, újra talpraáll München. Ebben az 1922-ik évben egy nagy iparművészeti kiállítás nyílik meg a Theresienwiese pompás pavillonjaiban, s ez hatalmas mérközése lesz a világpiacon értékű német iparművészetnek. A sokféle iparág közt helyet kap a papiros, tapéta, könyv és nyomtatótechnika minden művészi terméke is, hogy a kultúrának ezt az oldalát is új színek ragyogásával mutassa be. A közeli Oberammergauban rendezendő passziójátékok a kiállítással kapcsolatban újra oda fogják vonzani az amerikaiak s angolok ama légióit, melyek már a háború előtt is legjobb bámulói és vevői voltak a délnémet művészet munkáinak.

K i á l l í t á s

NYOMTATVÁNYKIÁLLÍTÁSUNK
Debrecenben. Segélyző egyesületünk debreceni kerülete ezidén ünnepli fennállásának 50 éves jubileumát, mely alkalomból augusztus hó 13-án díszközgyűlést tart és ezt követőleg ünnepélyt rendez. Az ünnepség programjának keretébe imponánsan fog beleilleszkedni lapunk nyomtatványkiállítása is, amely első vidéki kiállításunk lesz. A kiállítással kapcsolatos szakelőadást felelős szerkesztőnk, *Wanko Vilmos* fogja megtartani.

KIÁLLÍTÁS A RÉGI BUDAPESTRŐL.
Nemcsak a könyv barátainak, hanem a könyvnyomtatás mesteriségét üzőknek sem igen volt még érdekesebb kiállításuk annál, amely az Iparművészeti Múzeum földszinti csarnokában egyesíti magában a régi Pestre

és Budára vonatkozó nyomtatványokat és képeket. Közel 700 grafikai munka, melyek mindegyike egy darab ízlést, művészetet, műveltség-történetet foglal magában. A jövő évben lesz csak a két város egyesítésének félszázados jubileuma, de ez a kiállítás már beharangozója a rendezendő ünnepségeknek és nemcsak az utolsó félszázadnak, hanem négyszáz esztendőnek történelmi életébe enged bepillantani. Ebből az utolsó kétszáz év adalékai a legtanulságosabbak. Gyönyörű címlapokkal, csodás tiszta tipográfiával ékes könyvek. Papír, könyvdísz, kötés, valóságos ízlésbeli remekmű. Térképek és kalendáriumok vannak itt olyan gonddal nyomva, mint ma a bibliofil díszmunkák. És a sok-sok színezett rézmetszet, litográfia, Budának és Pestnek látképei, híresebb épületei, szinte lehelik magukból a régi idők választékos műgondját. Még egy kis lánchídi szabadjegyen, egy reklámkártyán, szállodai számlalapon is olyan finom vésés a rézbe, olyan gondos betűvetés, annyira tiszta és logikus folthatás, hogy alig van különbség legdrágább és legolcsóbb nyomdai termék közt. Kedves régi mulató, sétáló, csónakázó, és billiárdozó magyar alakokra bukkanunk ezenközben. A Széchenyi, Petőfi, Vahot, Jókai gyönyörű Pest-Budája bontakozik ki előttünk, az árvíz után lábba-dozó, a palatinus család kegyében sütkérező, az Ellsler Fanny-nak hódoló, a külföldi almanachokat és színházi zsebkönyveket olvasó, de komoly problémákba is belemerülő kispolgári Budapest forradalom előtti képe vetődik itt elénk. Kár, hogy az utolsó félszázad

HORVÁT LAJOS GRAFIKAI SZAKÜZLET R-T

S z á l l í t
a z o n n a l r a k t á r r ó l t e l j e s

KÖNYVNYOMDAI

K Ö N Y O M D A I

KÖNYVKÖTÉSZETI

D O B O Z G Y Á R I

berendezéseket és mindennemű
szerelvényeket :: Gépek
javítása szavatosság
mellett

BUDAPEST VI, ARÉNA-ÚT 80
TELEFON: JÓZSEF 32-03

története meglehetősen hiányosan van képviselve és a Pest-Budára vonatkozó újabb irodalomban a kiállítás rendezője nem talált méltóbb íróat Tormay Cecilnél és külön grafikust az ő illusztrátoránál. Ez a felfogás teljesen rávall a kiállítás rendezésének ama vallomására, melyet a katalógus elé írt előszóban vetett papírra: »Ez a város ma elveszítette lelkét.« Ilyen elfogultságok és történelemhamisítások nem engedik azután, hogy az efféle kiállításon a modern Pest-Buda életébe, fejlődésébe vágó könyvek, grafikai művek is felvonulhassanak, mert hiszen ezt a bűnbemerült fővárost valóban csak a Tormay Cecilek hét nyelven megjelent regényei képviselhetik méltóképpen tipográfiailag és könyvművészeti szempontból is. N. P.

Szakirodalom

ELŐJEGYZÉSI FELHÍVÁS »A BETŰSZEDÉS ALAPISMERETEI« CÍMŰ MUNKÁHOZ

A szakismeret az ipari munkának a lelke. Kellő szakismeret nélkül nemcsak gyorsan nem lehet, de még kevésbé lehet jót és szépet alkotnunk. Minden szakembernek arra kell törekednie, hogy a szakismeretnek minél teljesebben birtokába jusson. A *betűszedés alapismeretei* című szakmunka, amelynek már teljesen kész kéziratát bár előbb elveszítettnek véltük, de utóbb mégis megkerültek, ezeknek a szakismereteknek az alapjait kívánja lerakni akkor, amidőn a készítéséhez szükséges tudnivalóknak minden részét tüzetesen igyekszik megismertetni. Ily módon, habár ez a könyv eredetileg arra a célra készült is, hogy a szakirányú tanonciskolák részére a szakoktatásnál megfelelő kézikönyvvül szolgálhasson, érdemes olvasmányt fog nyújtani egyszermind minden betűszedőnek, sőt különösen érdekelni fogja a főnök urakat is. A munkát havonként kétíves füzetekben szándékozom kiadni, amelyek száma körülbelül 10–12 füzetet tesz ki, a füzetek ára pedig a lehető legjutányosabban lesz megállapítva. Fölkérem tehát mindazokat, akik e szakmunkát megszerezni kívánják, szíveskedjenek magukat előjegyeztetni, hogy az igénylők számáról tájékozódást szerezhessenek és ennek alapján a munka kiadásának lehetőségét megállapíthassam, amit annál is inkább valószínűnek tartok, mert erős a reményem, hogy ezt az e téren alapvető szakmunkát az érdekeltek szakkörök a lehető legnagyobb támogatásban fogják részesíteni, miután ez a szakmunka egyrészt az általam már régebben kiadott *A betűszedés kateché* című két szakfüzetnek *alapos* átdolgozásából áll, amelyeket pedig már annak idején a *Grafikai Szemle* és a *Magyar Nyomdászat* című szaklapjaink melegen pártoltak, valamint a kereskedelmi miniszter, a Főnökegyesület, a Szakegyesület, a Szakkör is támo-

gattak, nemkülönben a szaktársak is jelentékeny számban fölkaroltak, másrészt azonban ez a szakmunka azoknak a füzeteknek megfelelő kiegészítését is képezi. Az előjegyzéseket kérem hozzám megküldeni és azoknak a házipénztáros szaktársaknak, akik a gyűjtést eszközölni szívesek lesznek, fáradságuk fejében a füzetek megjelenése után azok árából 10% jutalek fog járni. A szakmunka tartalma egyébként a következő: *Előszó*. Bevezetés (mely a nyomdászatnak és rokonságainak történelmi részeivel is foglalkozik). I. rész. *A betűszedés elemei*: I. A betűszedésről általában. II. A betűszedés eszközei. III. A betűszedés anyagai. IV. Az osztás és tisztogatás. V. A tömör szedés. VI. A korrigálás és mutáció. VII. Művek és újságok szedése. — II. rész. *A táblázatok szedése*: I. A táblázatszedésről általában. II. Az oszlopok szedése. III. A stégek és lénikák alkalmazása. IV. A vonalas táblázatok kiszámítása és szedése. — III. rész. *A tördelés*: I. A tördelés előismeretei. II. A tördelés módozatai és szabályai. III. A versek tördelése. IV. A táblázatok tördelése. V. Az ábrák elhelyezése. VI. A kilövés. — IV. rész. *A címbetűk és díszítmények*: I. A címbetűk és díszbetűk célja, alakja és szabályai. II. A cím- és díszbetűk használati módjai és a sorok beosztása. III. A díszítmények célja, alakja és alkalmazási módjai. — V. rész. *Különféle szedések*: I. A matematika szedése. II. A hangjegyszedés. III. Idegen (görög, ciril és héber) betűk ismertetése és szedési módjai. Grócz Ernő

Grócz Ernő könyvét kéziratból ismerjük, azt igen hasznos gyakorlati kézikönyvnek tartjuk, amelynek kinyomatása a mai viszonyok között igazán kívánatos. Őszintén kívánjuk, hogy Grócz Ernő felhívása eredményes legyen, bár azt alig merjük remélni. Nem elegendő, hogy csak a szaklapokban jelenjen meg ilyen felhívás, mert sokszor még a körlevélterjesztő előfizetési felhívások is eredménytelenek maradnak. Ehelyütt tehát újból felhívjuk olvasóink figyelmét Grócz kolléga vállalkozására s kérjük annak lelkes felkarolását. *Lapkezelőinket pedig arra kérjük, hogy hasznának oda, miszerint a tankönyvre minél több előjegyezzenek.* Az előjegyzéseket kiadóhivatalunk szívesen továbbítja Grócz Ernő kollégához.

NOVÁK LÁSZLÓ, lapunk főmunkatársa május havában a *Magyar Nyomdászat* társszerkesztője lett. Eme újabb vállalkozása ékesen szól ernyedetlen szorgalma, ügybuzgósága és szakirodalmi termékenysége mellett, de leginkább tanuskodik Novák kollégánk ama igen tiszteletreméltó felfogásáról, hogy a szakirodalmat mindennemű érdekekre való tekintet nélkül kell művelni és fejleszteni. Ebből a példából sokan okulhatnak olyanok, akik szakismereteiket véka alá rejtve, csak kiváltságos alkalmakból hajlandók azokból valamicskét közrebocsátani. Az a körülmény, hogy Novák kollégánk a *Magyar Nyomdászat* társszerkesztője lett, a *Magyar Grafikához* való viszonyán mitsem változtat, továbbra is főmunkatársunk lesz s ha ezentúl az eddiginél kisebb mértékben veszi ki részét lapunk szellemi részének előteremtéséből, azt főként annak tulajdonítják olvasóink, hogy jelenleg egy jelentőségében bármily más feladatot túlszárnyaló szakirodalmi vállalkozás lebonyolításával bíztuk meg.

A NYOMDAIPAR — *Molnár Mór* szekszárdi nyomdaigazgató és a néhai VNYOSZ lapja — ismét megjelenik. Ezúttal azonban nem a nyomdatulajdonosok gazdasági érdekeinek szolgálatában áll, hanem a grafikai, papír- és rokonszakmák kereske-

KÖNYVKÖTÉSZETI
DOBOZGYÁRI ÉS
HAJTOGATÓGÉPEK GYÁRA

PREUSSE & COMP. A.-G.
LEIPZIG

KÉPVISELI MAGYARORSZÁG ÉS
AZ UTÓDÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4. TELEFON 82-35

delmi és anyagellátási érdekeit szolgálja és magyar, német meg francia nyelven jelenik meg havonként egyszer. A lap abban az irányban, amelyet maga elé tűzött, igen nagy szolgálatokat tehet a hazai nyomdai iparnak s ez okból szívélyesen üdvözöljük és sikert kívánunk az agilis szerkesztőnek: Molnár Mórnak. A lap szerkesztőségének címe: Budapest, V., Árpád-utca 10.

P á l y á z a t

PÁLYÁZATUNK FEDŐLAPRA. Pályázatot hirdetünk karácsonyi számunk fedőlapjának megtervezésére, illetve szedésére. A fedőlap lapunk jelenlegi papírnagyságának teljes kihasználásával tervezhető; lehet tiszta szedés, vagy rajzzal kombinált szedés. Szedésvázlatokkal nem lehet pályázni. Szöveg: *A grafikai iparágak fejlesztését szolgáló Magyar Grafika. Szerkeszti és kiadja Biró Miklós. III. évfolyam 10. szám. 1922 december hó. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VI. Aradi-utca 8. Telefonszám 23-45 és 92-70. A «Labor omnia vincit» jelmondatunk okvetlenül, a fedőlapokon használt valamelyik szignetünk pedig lehetőleg alkalmazandó. A fedőlap legfeljebb 3 színben tervezendő. Pályadíj 1500 korona. Pályázatok 1922 november 10-ig küldendők be lapunk szerkesztőségének (VI, Aradi-utca 8).*

PÁLYÁZAT. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betüöntők Segélyező-Egyesülete pályázatot hirdet az alanti szövegű jubiláris meghívó szedésére és nyomására: *Meghívó a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betüöntők Segélyező-Egyesülete hatvanéves főnnállása alkalmából 1922 október 15-én a Fővárosi Vigadó nagytermében az egyesület által tartandó díszgyűlésre úr és családja részére. A díszgyűlés pont 10 órakor kezdődik. A meghívó, tekintettel a terem csekély befogadóképességére, belépőjegyül szolgál. — Napirend a túloldalon. — Föltételek: A meghívó haránt 8° alakban legfeljebb három színben kombinálendő. A díjnyertes pályázati munkák tiszteletdíja (külön a szedésért és külön a nyomásért): I. díj 2000 korona, II. díj 1500 korona, III. díj 500 korona. A szedés alakját illetően lehetőleg figyelembe veendő, hogy a meghívó esetleg az Évkönyv és Útikalauzhoz mint mintamelléklet legyen fölhasználható. A jeligével megjelölt és ezenkívül jeligés és a szerző nevét tartalmazó zárt borítékkal ellátott próbamunkák beküldésének határideje 1922 aug. 31.*

F e l j e g y z é s e k

TRANGER JÓZSEFET, a Rigler József Ede papírneműgyár vezérigazgatóját, lapunk egyik leglelkesebb barátját kitüntetés érte; kereskedelmi főtanácsossá nevezték ki. Ez alkalomból e helyütt is szívélyesen üdvözöljük s ama meggyőződésünknek adunk

**KÖ- ÉS KÖNYV-
NYOMDÁK
RÉSZÉRE**

**RAKTÁRRÓL
AZONNAL
SZÁLLÍT**

**GEBR. SCHMIDT G. M. B. H.
FRANKFURT A/M. ÉS BERLIN FESTÉK-
GYÁRÁNAK MAGYARORSZÁGI ÉS AZ
UTÓDÁLLAMOK VEZÉRKÉPVISELETE**

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4
TELEFONSZÁM 82-35

**MINDENMŰ KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, VALAMINT ÜZEMI
ÉS BERENDEZÉSI CIKKEK RAKTÁRA**

kifejezést, hogy az őt ért kitüntetés csak megkoronázása ama kitüntető tiszteletnek és megbecsülésnek, amelyet a szakmabeli társadalom vele szemben már régóta tanusít.

HOFFMANN SÁNDOR JUBILEUMA.

A debreceni nyomdászvilág május hó derekán szívélyes és őszinte ünneplésben részesítette *Hoffmann Sándor* nyomdatulajdonost abból az alkalomból, hogy a szakmánál élénk munkálkodásban eltöltött 53 esztendő után jól megérdemelt nyugalomba vonult. A jubiléum mint szakembert is az elsők között ismertük, nagy érdemeket szerzett azonban a vidéki nyomdatulajdonosok megszervezésében. A néhai VNYOSZ-nek sok éven át egyik legagilisabb vezetője volt. A május 14-én megtartott jubileumon *Hegedüs Sándor* vezérigazgató méltatta *Hoffmann* eredményes munkálkodását, majd átnyújtotta az ünnepeltnek pályatársai ajándékát, egy remekművű bőrkötéses albumot, amely az összes debreceni nyomdatulajdonosok, nyomdai munkások és munkásnők, valamint az újságírók aláírásával van ellátva és egy ezüst vinkelt, hátlapjára az ünneplő testületek vezetőinek aláírásával. A debreceni újságírók nevében *L. Lóránt József*, a nyomdai munkások nevében *Szabó Kálmán* mondtak üdvözlő beszédet. Az üdvözlő beszédekre adott válaszában *Hoffmann Sándor* hálátelt szívvel mondott köszönetet az ünneplésért és ígéretet tett, hogy pályatársaira, munkásaira, híveire és barátaira mindig szeretettel fog visszamemlékezni.

MAYER REZSŐ nagybecskereki nyomdatulajdonosnak, a VNYOSZ volt elnökének elhalálózásáról annak idején az egész magyar szakasajtó megemlékezett. Később azután megcáfolták a hírt s hogy most újból foglalkozunk vele, arra a mostanában újból megjelenő *Nyomdai* par első száma ad alkalmat. Ebben a számban a lap szerkesztőse elparentálja úgy *Mayer Rezsőt*, mint *Láng Lajos* nagyváradi nyomdatulajdonost is. Ezen újabb elparentálással egyidejűleg kaptuk meg nagybecskereki megbízottunk értesítését, hogy *Mayer Rezső* él, de súlyos betegen fekszik Wienben, úgy hogy levélileg sem lehet vele érintkezni. Betegségének ideje alatt a tulajdonát képező nyomdát fia: *dr. Mara Jenő* vezeti.

A BERGER ÉS WIRTH FESTÉKGYÁR leipzig-i törzsgyára az offsetnyomáshoz való festékekből új mintakönyvet adott ki, mely felszártnál több szebbnél szebb feték próbanyomatát foglalja magában. A szépen kiállított füzetet a cég megkeresésre szívesen megküldi az érdeklődőknek.

MELLÉKLETEINK, FEDŐLAPUNK. *Kun Mihály* linometszésről szóló cikkének illusztrációját képező nyolc melléklet példait *Kun* szaktárs tervezte, ő véste linóba. A szedés *Györkös Ödön* munkája. Fedőlapon ugyancsak *Kun Mihály* munkája és szintén linometszet. A mellékletet *König Béla*, a fedőlapon *Mazák János*, a szövegeket pedig ez utóbbi és *Szarvas János* nyomta *Retter Illés* géptermi művezető irányítása mellett. A fedőlaphoz és néhány példához az *Anyagbeszerző grafikai-, papír- és rokonszakmák részére* (V, Árpád-utca 10) cég által szállított, nyomdai célra gyártott, kitűnően bevált linoleumot használtuk fel.

Ü z e n e t e k

SZ. S. KAPOSVÁR. A beküldött levélfej — annak dacára, hogy alig van kivetni való rajta — sokkal igénytelenebb munka, semmint annak mellékletként való leközlésére vállalkozhatnánk. A mai nagy költségek mellett nagyon meg kell fontolnunk, mit adunk le mellékletként s kinosan ügyelünk arra, hogy csakis értékes példákkal álljunk elő. Ez a levélfej azonban jóval biztat s úgy gondoljuk, hogy munkái között akad még egynehány ilyen egyszerű, de izléses munka, amelyekből lehetne egy kétoldalas mellékletet összeállítani. Küldeményét tehát várjuk. Üdv.

U. E. Szentés. Nem érdemes ezzel a »művel« foglalkozni, mert ilyen — sajnos — bolondgombaszámra akad az ilyen műintézetek termékei között.

VÁNDORKIÁLLÍTÁSI ANYAGUNK — melyet a *Fuchs Dávid* grafikai szaküzletcég megbízásából kiírt levélfej- és számlapályázaton résztvevő munkákból állítottunk össze — jelenleg a dunántúli városokban kerül bemutatásra abban a sorrendben, amelyet annak idején megállapítottunk. Az egyes városok kollégáinak türelmetlenségére való tekintetből arra kérjük megbízottainkat, hogy az anyagot lehetőleg csak a legminimálisabb ideig tartsák városukban s kiállítása vagy más módon való bemutatása után azonnal továbbítsák a körlevélben felsorolt következő városba.

Budapest, 1922 augusztus hó 1-én

Kiadó *Biró Miklós*

Felöl szerkesztő *Wanko Vilmos*

Főmunkatársak *Kun Mihály* és *Novák László*

Nyomatja a *Globus Nyomdai Műintézet*, VI, Aradi-utca 8

a *Gebrüder Schmidt* 1-es számú ábrafestékeivel

A kliséket a *Sokszorosítóipar* szállította

A MAGYAR GRAFIKA

EGYES PÉLDÁNYAINAK ÁRA KÜLFÖLDÖN:

Csehszlovákiában 6 szokol Németszásztriában 2000 o. kor.
Romániában . . . 12 lei Németsországban . 30 márka
Jugoszláviában . . 10 dinár Amerikában . . . 15 cent

Az 1921. évi második évfolyam félévazonkötésben — korlátolt példányszámban — 700 koronáért kapható (külföldről ezenkívül még 46 korona portóköltésig küldendő).

Az 1921. évfolyam 1. és 2. füzetét, nemkülönbben az 1922. évfolyam 1. füzetét 40 koronájával visszavásároljuk.

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON-UTCA 19
T E L E F O N :
JÓZSEF 6-35 SZÁM

H

E

N

G

E

R

Ö

N

T

É

S!

HENGER
OLCSÓBB ÉS JOBB

A HÁZI ÖNTÉS!
ÖNTÉSÉNél

STEYRERMÜHL

PAPIRGYÁR MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE

RAKTÁRRÓL SZÁLLIT A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAK-
ÜZLET BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4. SZ.
KÜLÖNLEGESSÉGEK MŰNYOMÓ-, RAJZ-, PAUZ-,
KRÓM-, PERGAMENTPÓTLÓ- STB. PAPIROKBAN
SÜRGÖNYCIM: FEBARÁT BUDAPEST

TELEFONSZÁM: 82-35

Raktáron tart mindennemű papírmínőségeket

HARTMANN VILMOS
PAPIRKERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, EÖTVÖS-UTCA 9

Képviseletek:

Leykam-Josefsthali Rt.

Rózsahegy Celluloze- és Papírgyár Rt.

Heinrichsthali Papírgyári Rt.

Roeder Gusztáv és Társa

Pitteni Papírgyár Rt.

NYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTÉSZETI
GÉPEK ÉS MINDEN REND-
SZERŰ SZEDŐGÉPEK
JAVÍTÁSA

SZEDŐGÉPEK ALKATRÉSZEINEK GYÁR-
TÁSA · SAJÁT GYÁRTMÁNYÚ KIZÁRÓÉKEK
RAKTÁRON · LINOTYPE-MATRICÁK JAVÍT-
TATNAK · ELSŐRENDŰ REFERENCIÁK

DÉNES ALADÁR

OKLEVELES GÉPÉSZMÉRNÖK GÉPMŰHELVE
BUDAPEST V, VÁCI-ÚT 28. SZÁM
(BEJÁRAT KORÁLL-UTCA) · TELEFON 180-98

KLEIN ERNŐ
GRAFIKAI GÉPEK ÉS
SZERELVÉNYEK GYÁRA

AUTOGÉN-HEGESZTÉS

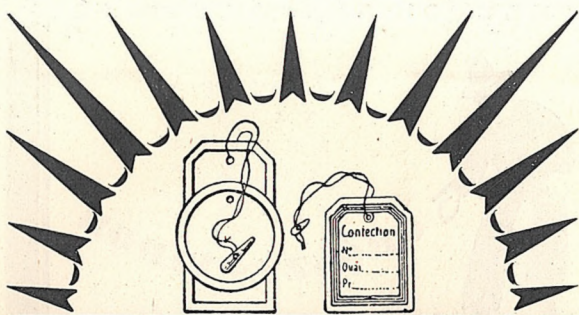
IDEIGLENES HELYSÉG:
BUDAPEST VII, ISTVÁN-ÚT 4

TELEFON: JÓZSEF 72-39

BOHN & HERBER WÜRTZBURGI GYORSSAJTÓ-
GYÁR ÉS VASÖNTÖDE MAGYARORSZÁGI
VEZÉRKÉPVISELŐJE

HASZNÁLT SZAKMABELI GÉPEKET VESZ ÉS
BECSERÉL

VIDÉKEN ÉS BÁRMELY TERÜLETEN GÉPSZERE-
LÉSEKET VÁLLAL ÉS PONTOSAN ESZKÖZÖL

GROSZ és BÁNYÁSZ

P A P I R Á R U G Y Á R
BUDAPEST VI, ARADI-UTCA 22

MINDENMŰ FÜGGŐ-, ZSÁK- ÉS RAG-
CÍMKÉK, POSTARAGCÍMKÉK, MINDEN
RENDSZERŰ KARTHOTÉK, STANCOLÁSI
MUNKÁKAT BÁRMELY MENNYISÉGBEN
A LEGRÖVIDEBB IDŐ ALATT SZÁLLÍTUNK,
KIFIZETÉSI, FESTÉK- ÉS FÜSZERZACSKÓK
GYÁRTÁSA. PÉNZSZALAGOK, ENYVEZETT
CSOMAGOLÁSI CÍMKÉK MINDENFÉLE
NAGYSÁGBAN ÉS MINŐSÉGBEN STB.

KAST ÉS EHINGER

G * M * B * H

NYOMDAFESTÉKGYÁR

MAGYARORSZÁGI
FIÓKTELEPE
BUDAPEST, IV. KER.,
FERENCZIEK-TERE 4

TELEFON: 46-08

GYÁRAK: WIEN,
STUTT GART ÉS
NEW YORK

KÜLÖNLEGESSÉGÜNK: HÁROMSZÍNFESTÉKEK
ÁLLANDÓAN NAGY RAKTÁR
ELSŐRENDŰ FEKETE ÉS SZÍNES FESTÉKEKBEN

JUBILEUM-ÉV 1902-1922

DÖRNER ÉS HEIMBERG
PAPIRÁRU- ÉS REKLÁMCIKKGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST V, SZIGET-U. 38 (POZSONYI-ÚT 4/B) TELEFON 32-63

NAPTÁRAK, NOTESZEK, ÍRÓALJZATOK ÉS ÍRÓMAPPÁK,
DOMBORNOMÁSÚ PLAKÁTOK
BRONZUTÁNZATÚ PLAKETTEK, REKLÁMCIKKEK STB.
A LEGEGYSZERŰBB KIVITELTŐL A LEGFINOMABBIG
KÉRJEN AJÁNLATOT!

M
G

BUDAPEST, BÁLVÁNY-UTCA 15

HAYNALD

PAPIRKERESKEDELMI RT

ÁLLANDÓ
RAKTÁR MINDEN-
FÉLE NYOMÓ-, IRÓ-,
CSOMAGOLÓPAPIROKBAN
ÉS LEMEZEKBE. BANKPOSTA-
ÉS BORÍTÓPAPIROK KÜLÖNLEGESSÉGE

H. H. ULLSTEIN, LEIPZIG
ÉS EGYÉB NÉMET GYÁRAK
MAGYARORSZÁGI KÉPVISELETE

TELEFONSZÁM: 45-33

TELEFON JÓZSEF 126-51

PAPIR-
NAGY-
KERES-
KEDÉS

GRÓSZ ÉS VIDOR

MINDENNEMŰ
OKMÁNY-,
KÖNYV-,
FAMENTES,
NYOMÓ-,
SZÍNES ÉS
FEDÉLPAPIROK
NAGY
RAKTÁRA
PAPIR
ÉS
BORÍTÉK
GYÁRI
KÉPVISELETE

BUDAPEST VII, KERTÉSZ-U. 20

★
Arany éremmel
kitüntetve 1914-ben Lipcsében

Wilhelm Woellmer's
Schriftgiesserei

**Messinglinien-Fabrik und Gravier-
Anstalt :: Berlin SW**

★

Kérjen mintafüzeteket képviselőmtől:
OFFENBERGER MIKSA - BUDAPEST
VIII, József-körút 53

Hermes-Grotesk és Schrafflerte Hermes-Grotesk betűkből szedve

MAGYAR
ÓLOMÁRUGYÁR
ÉS FÉMKERESKEDELMI
R.-T.

BUDAPEST
VI. FORGÁCH-UTCA 4
TELEFON 110-45, 176-76

AJÁNLJA
GARANTÁLT ÖSSZETÉTELŰ
BETŰFÉMEIT
BETŰÖNTŐDÉK, KÖNYVNYOMDÁK ÉS
TÖMÖNTŐDÉK RÉSZÉRE

ÓLOM, ANGOL ÓN ÉS ANTIMÓN
NAPI ÁRON KAPHATÓ

BETŰFÉM HULLADÉKOK, FÉMSALAKOT ÉS
FÉMHAMUT A LEGMAGASABB ÁRON VÁSÁROL

ELSŐ MAGYAR
BETŰÖNTŐDE RT.

BUDAPEST
VI. DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70

Érdekközösségben
a Schriftdiesserei D. Stempel A.-G.
Frankfurt a. M. Céggel

Sima és mintázott rézléniák. Teljes
nyomdaibereendezések. A lino-type
szedőgépek befűivel egyező
vágású befűk kézi szedésre
magyar, német, lengyel,
horvát, román, bolgár,
tót, szerb és görög
szedéshez

DIVATOS SZÖVEG-
ÉS CÍMBETŰK

V I E R T E S I I - A I L A I D A I R

JÓZSEF
102-51
102-52
62-49

LEVÉLBORÍTÉK-ÉS
PAPIRNEMŰGYÁR

KÉSZÍT:
MAPPÁKAT ÉS
DÍSZLEVÉLPAPIROKAT
BUDAPEST, IV. FŐVAMTIER. 41
GYÁR: IV. MOLNÁR-UTCA. 33

Független Szemle

Kulturális havi folyóirat

Szerkesztő és kiadó: dr. Czákó Ambró

*

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest VIII. ker., Baross-utca 3

*

Előfizetési ára 1922 júliusától kezdve egész
évre 500 K, fél évre 260

GRAFIKAI SZAKÜZLET

KALLINA ZDENKO

Képviseletek:

Leipzig: Schnellpressenfabrik,
Leipzig, August Fomm, könyv-
kötészeti gépek gyára, Leipzig

**BUDAPEST VIII, MÁTYÁS-
TÉR 16 • TELEFON J. 14-10**

Raktáron az összes grafikai
anyagok, eszközök és festékek.

TELEFON
JÓZSEF
2785

KLISÉKET
LEGJOBB

KIVITELBEN.

KÉSZIT A
OKSZOROSITO
IPAR RT
KÉMIGRAFIAI
MŰINTÉZET ÉS
KLISÉGYÁR

BUDAPEST, VIII.

TISZA KÁLMÁN-TÉR
6

GENZSCH & HEYSE

B E T Ű N T Ő D E

HAMBURG

MÜNCHEN

MAGYARORSZÁGI
KÉPVISELŐJE

KALLÓS ÖDÖN

GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST
V, WAHRMANN-UTCA 6 • TELEFON 130-17

**DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G
COSWIG I. SA.**

GYÁRTJA A PLANÉTA-GYORSSAJTÓKAT
ÉS TEGELNYOMÓ-GÉPEKET. KÉPVISELI
MAGYARORSZÁG ÉS AZ UTÓD-
ÁLLAMOK RÉSZÉRE A

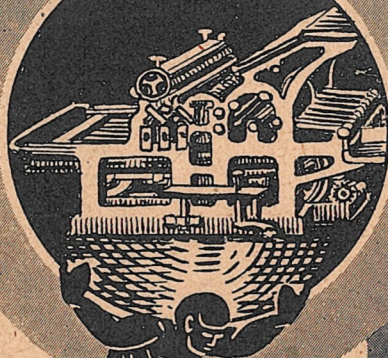
FREUND-BARÁT-FÉLE

GRAFIKAI SZAKÜZLET
ÉS PAPIRNAGYKERESKEDÉS BUDAPEST,

V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4. TELEFON 82-35

UNIVERSAL

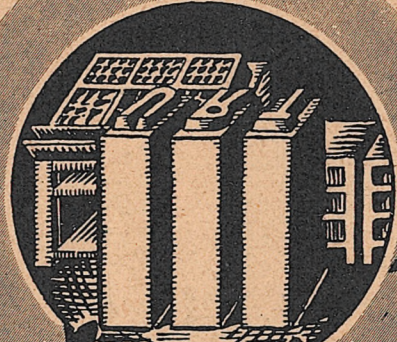
GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI-TÉR 2
(BEJÁRAT: VIII, SALÉTRÓM-U. 2.)

GÉP

SCHNELLPRESSENFABRIK
FRANKENTHAL (ALBERT
& CIE ACT-GES) VEZÉR-
KÉPVISELETE

TELEFON
JÓZSEF
48-12

BETŰ

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
ÉS A SCHRIFTGESELLSCHAFT VEZÉR-
KÉPVISELETE MAGYARORSZÁG ÉS BALKÁN RÉSZÉRE

FESTÉKEK

DR. GUSTAW WICKE BERLIN
GYÁRTMÁNYAINAK
RAKTÁRA

ÁLLANDÓ NAGY GÉPRAKTÁR
AZ ÖSSZES PAPIRIPARI
SZAKMÁK RÉSZÉRE ÚJ ÉS
HASZNÁLT ÁLLAPOTBAN
JÓTÁLLÁS MELLETT
MINDENNEMŰ FELSZERE-
LÉSI TÁRGYAK JÓ FESTÉKEK

PUSZTAFI ZSIGMOND

RÓNA ÉS PUSZTAFI

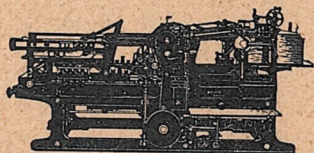
GRAFIKAI SZAK-
ÜZLET BUDAPEST
V. KER., TÁTRA-
UTCA 6. SZÁM

GRAFIKAI GÉPEK
ÉS SZERELVÉNYEK
GYÁRA BUDAPEST
III. BÉCSI-UT 42. SZ.

TELEFONSZÁM 31-43

TELEFONSZÁM 54-48

J. G. Schelter & Giesecke

betüöntőde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és rézlénia-anyagot
nyomdák és könyvkötők részére,
dombor- és arany nyomáshoz való véseteket,
plakátbetűket, valamint kereteket fából és fémből,
vonalas, tónusos és többszínnyomáshoz való kliséket,
réznyomatokhoz dűcokat,
a dobozgyártáshoz való mindennemű
szükségleti cikkeket,
továbbá kéltűrés nyomógépeket,
tégelynyomósajtókat és
számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy-utca 27, II/24

RÉVÉSZ FIVÉREK

gumibélyegzőgyár

BUDAPEST IV, VÁCI-U. 10

Készít a grafikai szakmához szüksé-
ges metszeteket és dombornyomásokat
TELEFONHÍVÓ 37-09

GÉPEK, BETŰK, FESTÉKEK, FELSZERELÉSI ANYAGOK

KÖNYVNYOMDÁK, LITOGRÁFIÁK ÉS DOBOZGYÁRAK BERENDEZÉSE

FUCHS DÁVID

GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST VI, ARADI-U. 22 / TELEFON 21-91

HASZNÁLT SZAKMABELI GÉPEKET A LEGMAGASABB ÁRAKON VESZ

Globus Nyomdai Műintézet R-T. Budapest VI, Aradi-utca 8 – Igazgató: Biró Miklós